

Ato kemi ton Iesus Kristus

Markus

ibode

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(*Mateus 3.1-12, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28*)

1 ¹Ato kemi ton Iesus Kristus, Deo Inat, iuot mugaeai ga bedane:
²“Aisaia ibada Deo iaoa ta ibode ga bedane,

“Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.

Ta ei ga isaoa edap
ngan lem namanga.”

³ ^b“Eaba ede ipotalae ngan tibur modamodanga bedane,
‘Asaoa Maron ele edap ga apatutui kemi!’ ”

⁴“Tota Ioanes Paliliunga aea ila ngan tibur modamodanga, ta ipaola posanga pagid ipom ngan gid manta tipul lolod ga tibada paliliunga, ta Deo isamum led kadonga sasat. ⁵Gid panua busa ngan tibur Iudea ga tuanga Ierusalem tila pan Ioanes ta tiuaoa ngan led kadonga sasat, ta Ioanes ipaliliu gid ngan eau Iordan. ⁶“Be Ioanes ipit malo tikado ngan kamel ilaun ta ikaukau irabu ngan aea pus tikado ngan bulmakao itin kukul. Ianean gurisi ga iunun bon isul tibur aea. ⁷“Ei ipaola posanga bedane, “Eaba ede ga inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan namouru ngan luanga ei ngan ele su aea polanga mao. ⁸Gau napaliliu gimi ngan eau, be ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui.”

---

^a 1.2 Mal 3.1   ^b 1.3 Ais 40.3   ^c 1.4 PA 13.24, 19.4   ^d 1.6 2Kin 1.8, Mt 11.8
^e 1.7 PA 13.25

Ioanes ipaliliu Iesus
(*Mateus 3.13-17, Lukas 3.21-22*)

⁹Idio ta ngan ado toaiua, Iesus itnan tuanga Nasaret ngan tibur Galili ta ila ngan eau Jordan, ta Ioanes ipaliliu ei. ¹⁰Ei itnan eau ga idae, be mole mao igera bubur ipokakai ta Itautau Tutui isulug ga inam pan mambe man barur. ¹¹^fBe babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, “Eao gau Natug. Gau nakim go tau. Tinig igelgel ngan eao.”

Satan itoba Iesus
(*Mateus 4.1-11, Lukas 4.1-13*)

¹²Be mole mao, Itautau Tutui isula Iesus ta ila ngan tibur modamodanga. ¹³^gEi idio ngan tibur toa oa aea ado sangaul pange, be Satan itobatoba ei. Ei imamado toman ngan gid masilau saksak, be gid angelo tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(*Mateus 4.12-17, Lukas 4.14-15*)

¹⁴^hBe muriai ngan tidol Ioanes ngan luma panasnga aea, Iesus ila ngan gid tuanga Galili ta ipaola Deo ele ato kemi. ¹⁵ⁱTa ikeo, “Ado toa Deo isio ne tota inama. Madonga Deo ibageai ta iuot. Tota gimi manta apul lolomi ta lolomi matua ngan ele ato kemi!”

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(*Mateus 4.18-22, Lukas 5.1-11*)

¹⁶Idio ta Iesus ipapaele labiai ngan liu kapei Galili, ta igera Saimon ga itar kakau Andreas titatado puo liuiuai, ngansa gisirua tibabada ia iman led pat aea. ¹⁷Ta Iesus ikeo pagisirua, “Gimirua anam anasi gau, ta gau ga napaoatai gimi ngan badanga panua ga tinam pagau, mambe labone ababada ia.” ¹⁸Mole mao, gisirua titnan led puo ga idio, ta tila tinasi ei.

¹⁹Idio ta ilalala pade ta igera Jems toa Sebedi ele gergeu ga itar kakau Ioanes. Gisirua pade timamado oagaeai ta tiaman led puo. ²⁰Mole mao, ibaba gisirua. Tota titnan tamad Sebedi ga idio oagaeai gisingada ele panua naurata ad, ta gisirua tila tinasi ei.

Iesus isere iriaiu paeamao ngan eaba ede
(*Lukas 4.31-37*)

²¹Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila Kapernaum. Be mole mao idudunga ngan luma raring aea ngan Ado Earainga aea ta ipapaoatai

^f 1.11 Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, Mk 9.7   ^g 1.13 Sng 91.11-13   ^h 1.14 Mk 6.17

ⁱ 1.15 Mt 3.2

gid. ²² ^jTilongo ele paoatainga ta timatala kapei, ngansa ei ipapaoatai gid mambe gid madidnga apu ad mao, be ikakado paoatainga mambe eaba ieda kapei. ²³ Be mole mao, eaba ede ingangar luma raring aea iloleai. Iriau paeamao ienono pan ²⁴ ^kta ikeo, “Iesus, Nasaret am, eao ga kado mado ngan gai? Eao nam ngan paeabunga gai na? Gau naoatai ngan eao. Eao Eaba Tutui ton Deo.”

²⁵ Be Iesus idaba iriau paeamao ta ikeo, “Kapin aoam ta tnan ei.” ²⁶ ^lTota iriau paeamao toa oa inuga ei paeamao tau ta ingangar, ga kus ta itnan ei ga ila.

²⁷ Be panua toa ngada oa tikakrik ta tibeta pol ngan gid bedane, “Danga ne saoa toa? Eine paoatainga pau ede inam pan eaba ieda kapei! Ei iposa pagid iriau papaeamao ta tilongo ilinge.” ²⁸ ^mTota iualu ilado manmanae ga ila ngan tuanga toa ngada oa Galili.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine
(*Mateus 8.14-15, Lukas 4.38-39*)

²⁹ Iesus asingada ele aluagau titnan luma raring aea ga tiuot ta tila tutui pan Saimon ga Andreas led lumaeai. Jems ga Ioanes tila pade. ³⁰ Be Saimon ilaoa taine itin iuanaoana ta ienono imuliai. Be tutui ngan Iesus inama iuot, tipalongo ei. ³¹ Ei ila boloma pan ta ikisi ibage ta ilua ei ga idae. Be oanaoananga itnan ei, ta ila ipan ad annga.

Iesus ikado kemi panua busa
(*Mateus 8.16-17, Lukas 4.40-41*)

³² Ado idil ngan lailai toaiua, be gid panua tital panua busa ad dibala ta tila pan Iesus. Ga tital padengada toa iriau papaeamao ienono ngan gid ta tila pan. ³³ Gid ipom toa ngada oa tuangai tinam timadmadid atama iaoai. ³⁴ ⁿTa ei ikemi panua busa ad dibala imata ede ga ede, ga iseresere iriau papaeamao pagid panua padengada. Be ei ilongean gid iriau papaeamao ta tiposaposa mao, ngansa gid tiuatai ngan ei sai.

Iesus ila ngan tuanga busa Galili
(*Lukas 4.42-44*)

³⁵ ^oGaga iuangga itakai, be Iesus idae ta iuot ga ila ngan tibur modamodanga. Ei idio iraring toa eoa. ³⁶ Be Saimon masin tiloilo ei. ³⁷ Tiuot ngan ei ga kus ta tikeo, “Panua busa tiloilo eao.”

³⁸ Be ikeo pagid, “Kemi ngan tala ngan gid tuanga padengada boloma, ta iranrang ngan napaola posanga ga ila pagid. Ngansa gau nanama ngan ipu tota nene.” ³⁹ ^pIdio ta ila ngan gid tuanga busa Galili ga

---

^j 1.22 Mt 7.28-29   ^k 1.24 Mk 5.7   ^l 1.26 Mk 9.26   ^m 1.28 Mt 4.24   ⁿ 1.34 Mk 3.10-12
^o 1.35 Mt 14.23, Mk 6.46   ^p 1.39 Mt 4.23, 9.35

idudunga ngan gid luma raring aea, ta ipaola Deo ele posanga ga ila pagid ga iseresere iriaua papaeamao.

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan

(Mateus 8.1-4, Lukas 5.12-16)

⁴⁰Idio ta eaba ede aea dibala kankan ila pan Iesus. Ei ikor iae pan ta ibeta matua ei bedane, “Oangga eao kim, eao rangrang ngan kado tinig ga iuot kemi Deo imatai⁹.”

⁴¹Iesus iuduan ei ta idol ibage ga idae ngan ei ta ikeo, “Gau nakim. Eao tinim iuot kemi.” ⁴²Be mole mao, dibala kankan itnan ei ta iuot kemi pade.

⁴³Iesus isula ei manmanae ga ila be iposa matua pan bedane, ⁴⁴“Gabit kemi. Keo pan eaba eta pade mao. Be la tutui pan eaba tenainga aea ta pasolan tinim pan. Ga kus ta tal lem tenainga ngan tinim iuot kemi, mambe Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga toa ne ga ipasolan gid mambe tinim iuot kemi tautaunga.” ⁴⁵Be mao. Eaba toa oa ila ta iuaoa pagid panua busa ngan danga toa oa ta ipaoasasa aea posanga. Toa bedaoa ta Iesus irangrang ngan ilalala tuangai panua matadeai mao. Be ei idio ngan tibur modamodanga, ta panua busa ngan tuanga toa ngada oa tilagalaga pan.

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate

(Mateus 9.1-8, Lukas 5.17-26)

2 ¹Ado edengada ila ga kus ta Iesus iluai mulian ele tuangai Kapernaum. Ta gid panua tilongo mambe ei imamado lumaeai. ²Be panua busa tiluplup ta tipakaranga luma ilolo, be atama iaoa pade iuon ngan gid panua. Ei ipaola Deo ele posanga ila pagid. ³Be panua pange tibisi eaba ede ngan aea nagarengreng ta tinam. Eaba toa oa iae ga ibage imate. ⁴Be tirangrang ngan tibada ei ga ila boloma pan mao, ngansa panua busa ga edap mao. Tota tidae ga tila ta tirepe usi gadae ngan tibur toa Iesus imamado ngan. Tikaukau aea nagarengreng ngan oaro ta tipasil ei ngan baba toa oa ta idudunga lumaeai. ⁵Iesus igera led kadonga lolo matua aea ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Leg eaba, gau nasamum lem kadonga sasat na.”

⁶Be gid madidnga apu ad timamado pade ta tikeo lolodeai bedane, ⁷“Ikamado ga eaba toa ne iposa bedane? Ei iuangga ibada Deo imul! Eaba eta irangrang ngan isamum kadonga sasat mao. Deo kekelen irangrang.”

---

⁹ 1.40 Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai*. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46. ^r 1.44 Wkp 14.1-32

⁸Be mole mao toa iloleai oa, Iesus iuatai ngan led posanga lolodeai ta ikeo pagid bedane, “Ikamado ga aposa bedaoa lolomia? ⁹Posanga isaoa aea naurata malan: oangga nakeo pan dibala tamad bedane, ‘Gau nasamum lem kadonga sasat,’ mao oangga nakeo, ‘Dae madid, bada am nagarengreng ta lalala?’ ¹⁰Be gau ga napasolan gimi ta irangrang ngan aoatai kemi mambe Eaba Inat ieda kapei tanoelai ngan samumnga kadonga sasat.” Ta ikeo pan dibala tamad bedane, ¹¹“Nakeo pago, dae madid, bada am nagarengreng ta la lem lumaeai.” ¹²Tota eaba toa oa idae imadid ta manmanae ibada aea nagarengreng ta iuot ga ila panua busa matadeai. Ta gid toa ngada oa timatala kapei ga tisoa Deo ieda ta tikeo, “Mugaeai ga inam, gai agera danga eta bedane mao!”

Iesus ibaba Livai ta inasi ei
(*Mateus 9.9-13, Lukas 5.27-32*)

¹³Idio ta Iesus ila labiai ngan liu kapei Galili pade. Be ipom kapei tila pan, ta ipaoatai gid. ¹⁴Ga kus ta ilalala ga ila ta igera Livai toa Alpius inat imamado ngan luma takis aea. Ta Iesus ikeo pan, “Eao nam nasi gau.” Tota idae ta ila inasi ei.

¹⁵Idio ta gisirua timamado Livai ele lumaeai ga tianean. Be panua busa takis ad ga kadonga sasat ad timamado ga tianean toman ngan Iesus ga ele aluagau. Ngansa panua matad ede ga ede tinasnasi ei. ¹⁶Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi tigera ei ianean toman ngan gid panua kadonga sasat ad ga panua takis ad, ta tikeo pagid ele aluagau bedane, “Ikamado ga ami Maron ianean toman ngan gid panua kadonga sasat ad ga panua takis ad?”

¹⁷Be Iesus ilongo toa bedaoa ta ikeo pagid, “Gid panua tinid kemi led ipu eta ngan tila pan eaba keminga aea mao, be gid dibala tilagalaga pan. Gau nanam ngan babanga gid panua tututui mao, be nanam ngan babanga gid panua kadonga sasat ad.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao

(*Mateus 9.14-17, Lukas 5.33-39*)

¹⁸Be gid aluagau ton Ioanes Paliliunga aea ga togid Parisi tinasnasi kadonga ngan plesenga annga. Ta ado ede tila pan Iesus ta tibeta ei, “Ikamado ga gid aluagau ton Ioanes Paliliunga aea ga togid Parisi tiplése annga, be eao lem aluagau tiplése annga mao?”

¹⁹Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Oangga eaba ede iuai taine ta tikado eaneannga ngan led oainga, gid toman ngan oaeoed tirangrang ngan tiplése annga pade? Eine mao. Oangga eaba oainga imamado

---

^s 2.16 Mt 11.19

toman ngan gid, tinid igelgel ta tirangrang ngan tiplése annga mao. ²⁰Be ado ede muriai, panua padengada ga tipaeaoa eaba toa oa ga ila aluai ngan gid. Ta ngan ado toaiua, gid ga tiplése annga.

²¹“Eaba eta irangrang ngan ibada malo ilia pau ta isaisai ngan aea malo mugamuga aea krak mao. Oangga ikado bedaoa, be imum ga kus ta ipaeonado, eine malo pau ilia ga itaka malo mugamuga ga paeamao.” ²²Be eaba eta irangrang ngan iparere oain pau ngan meme itin kukul mugamuga mao. Oangga ikado bedane, eine oain pau ga ikado meme itin kukul mugamuga ga pak. Ta oain ga itoki, ga meme itin kukul pade ga iduaea. Be gita taparere oain pau ngan meme itin kukul papau.”

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea

(Mateus 12.1-8, Lukas 6.1-5)

²³Idio ta ngan Ado Earainga aea ede, Iesus ilalala rabu ngan dadanga wit, be ele aluagau tipasu wit itautau edengada ta tianean ga tilalala. ²⁴“Be gid Parisi tikeo pan bedane, “Ega, ikamado ga lem aluagau tikado kadonga itutui mao ngan Ado Earainga aea?”

²⁵“Be ikeo pagid, “Kado gimi aoato laulau ngan Devit ele kadonga toa mugaeai oa mao? Ngan ado toaiua, Devit asingada iuaeoae ad annga mao, ta pitoreagid. ²⁶“Ta idudunga Deo ele palatai ngan ado toaiua Abiatar iman madidnga kapei tenainga aea, ta ibada bret tenainga aea toa ienono Deo imatai ta ian. Be bret toa oa, itutui ngan gid panua tenainga ad kekelegid tianean. Be Devit ian ta ipan iuaeuae ad pade.”

²⁷“Ta Iesus ikeo pagid, “Deo ele ipu ngan dolnga gid eababa, eine ngan nasinga gid apu ngan Ado Earainga aea mao. Be ele ipu ngan dolnga Ado Earainga aea, eine ngan luanga gid eababa. ²⁸Tota Eaba Inat, ei Maron ngan Ado Earainga aea pade.”

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikemi eaba ibage

(Mateus 12.9-14, Lukas 6.6-11)

3 ¹Idio ta Iesus idudunga pade ngan luma raring aea. Be eaba ede ibage imate imamado toa eoa. ²Be gid panua matad ingitngit Iesus, ngansa oangga tigera ei ikado kemi dibala ngan Ado Earainga aea, eine ga tisol ei ngan posanga. ³Be ikeo pan eaba toa ibage imate oa bedane, “Nam madid rabu.”

---

¹ 2.21 Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaeai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoi pau ga kus ta tumum ta tipaeonado, eine ga ila kakauede.   ² 2.24 Lo 23.25   ³ 2.25 1Sml 21.1-6
^w 2.26 Wkp 24.5-9   ^x 2.27 Lo 5.14

4^yTa ibeta gid bedane, “Ngan Ado Earainga aea, eine tutui ngan takado kadonga kemi, mao takado kadonga paeamao? Eine tutui oangga tabada mulian gid panua, mao tapaeabu ngan gid?” Be gid tiposa eta mao.

5^yTa imata inono gid kelede kelede be ilolo bake, ngansa tipaki tangad ngan posanga tautaunga, ta ei ilolo itang. Ta ikeo pan eaba toa oa, “Patutui bagem.” Io, ipatutui ibage, be ibage iuot kemi pade. 6^zIdio ta gid Parisi tiuot ga tila tiluplup toman ngan Erot ele panua, ta tiloilo edap eta ngan pamatenga ei.

Panua busa tiluplup boloma ngan liu kapei Galili

7^yIdio ta Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga toa oa ta tila ngan liu kapei Galili. Be gid ipom tinasi gid. Gid panua Galili, ga Iudea, 8^yga tuanga Ierusalem, ga tibur Idumea, ga gid tuanga iadag ngan eau Iordan, ga tuanga Tair ga Saidon, ga gid tuanga boloma ngan, gid busa tilongo ngan ele kadonga ta tilagalaga pan. 9^yTa ikeo pagid ele aluagau ngan tibada oaga eta ga inam ta imomono boloma, ta oangga gid ipom tigong ei, eine ga idug ga idae ngan. 10^yNgansa ei ikakado kemi panua busa. Ta sapadua tidibal, eine tiparpar ngan sibonga ei ta tipairile ngan gid. 11^bBe oangga gid iriau papaamao tigera ei, gid tikor aed ngan ei ta tingangar ta tikeo, “Eao Deo Inat.” 12^cBe ei ipakoko gid matua tau ngan tiuaoa ngan ei sai.

Iesus idol ele aluagau sangaul ga igegea rua (Mateus 10.1-4, Lukas 6.12-16)

13^yIdio ta Iesus idae ga ila lusiai ta ibaba gid panua toa ikim gid, ta tila pan. 14^yEi idol panua sangaul ga igegea rua ta iuato gid ele panua ato ad. Ei ikim timamado toman ngan ei somisomi, ta iuangga isula gid ga tila tipaola posanga, 15^yga iuangga ipamatua gid ngan serenga iriau papaamao. 16^dGid sangaul ga igegea rua toa Iesus idol oa, edad ga bedane: Saimon toa Iesus iuato ieda ede pade Petrus, 17^ega Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes. (Iesus iuato gisirua edad ede pade Boanerges. Be edaeda toa ne ipu bedane: Gisirua mambe mariamba ele tandanga.) 18^yGa idol Andreas, ga Pilip, ga Bartolomeus, ga Mateus, ga Tomas, ga Jems toa Alpius inat, ga Tadius, ga Saimon Selot^f, 19^yga Iudas Iskariot toa muriai idol Iesus ga idae aea isat bagedeai.

Madidnga apu ad tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul (Mateus 12.22-32, Lukas 11.14-23, 12.10)

20^yIdio ta Iesus idudunga lumaeai. Be panua busa tiluplup pade ta tikado ga Iesus asingada ele aluagau tirangrang ngan tian ad annga mao.

^y 3.4 Lu 14.3   ^z 3.6 Mt 22.15-16   ^a 3.10 Mt 14.36   ^b 3.11 Lu 4.41   ^c 3.12 Mk 1.34

^d 3.16 Ins 1.42   ^e 3.17 Lu 9.54   ^f 3.18 Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot* ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.

²¹Be isobosobo tilongo toa bedaoa ta tikeo ga ei imangamanga. Tota tila ngan badanga ei mulian.

²²^gBe gid madidnga apu ad titnan Ierusalem ga tinam ta tikeo, “Belsebul^h toa gid iriau papaeamao ad madidnga ienono pan, ta iseresere gid iriau papaeamao ngan Belsebul iura.”

²³Be Iesus ibaba gid ga tinam pan ta itado oanenga itna pagid bedane, “Satan irangrang ngan isere Satan mao. ²⁴Oangga maron kapei ede ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid, irangrang ngan timadid matua mao. ²⁵Ga oangga gid panua ngan luma ede timapoga ta tiparau pol ngan gid, gid iaoa kelede toa oa tirangrang ngan timadid matua mao pade. ²⁶Tota oangga Satan ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine ga timadid matua mao, be gid ga timukuru ga tila. ²⁷Be eaba eta irangrang ngan idudunga sapaean ngan luma ton eaba iura kapei ngan lubnga ele danga sisid mao. Be oangga ikaukau eaba toa iura kapei oa ngan kenga ga kus, tota ei ga irangrang ngan ilub ele danga toa ngada oa lumaeai. ²⁸Nakeo tautauga pagimi, Deo ga isamum panua led kadonga sasat ga led posanga papaeamao imata ede ga ede, ²⁹be eaba sai ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, Deo ga isamum ele kadonga sat mao. Labone ga muriai pade ele kadonga sat aea samumnga mao ga ilalala ga ila.”

³⁰Iesus ikeo bedaoa ngansa gid tikeo ga iriau paemaoma ienono pan.

Iesus itna ga itar kakakau tila pan

(Mateus 12.46-50, Lukas 8.19-21)

³¹ⁱIdio ta Iesus itna toman ngan itar kakakau tinam ta timadmadid gaot ngan luma toa oa, be tisula ato ga ila pan ta tiuangga ei ila pagid.

³²Panua busa timamado ga tibalil ngan ei ta tikeo pan bedane, “Ega, tnam ga am kakakau ga liulium timadmadid gaot, be tiuangga tigersa go.”

³³Ta ikoli led posanga bedane, “Sai gau tngag, ga sapadua ag kakakau?”

³⁴Ta imata ila pagid panua toa timamado ga tibalil ngan ei ta ikeo, “Ega, gau tngag ga ag kakakau tota eko. ³⁵Ngansa eaba sai inasi Deo ele kimnga, ei ag kakakau ga liuliug ga tnatng.”

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai

(Mateus 13.1-9, Lukas 8.4-8)

4 ¹^jIdio ta Iesus ila ngan liu kapei Galili ta ipaoatai gid panua pade. Ipom kapei tau tinam tiluplup pan, ta idae oagaeai ta idio imado. Gid ipom timadmadid labiai, ²^kbe ei itado oanenga itna busa pagid ngan paoatainga gid. Ei ipapaoatai gid ta ikeo, ³“Alongo, dadanga itama ila isiran wit ipuapua dadangai. ⁴Ei isisiran ga ila, be wit ipuapua idanga

^g 3.22 Mt 9.34, 10.25 ^h 3.22 Belsebul eine Satan ieda ede pade. ⁱ 3.31 Mk 6.3, Ins 2.12, PA 1.14 ^j 4.1 Mk 3.7-9, Lu 5.1-3 ^k 4.2 Mt 13.34, Mk 4.33-34

ede itaptap ga idio edap isaleai. Ta gid man tinam tian ga kus. ⁵Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano aea patpat kapepei. Be tano kapei tau mao, tota wit ipara ga idae manmanae ngansa isulug tau mao. ⁶Ado ipara ga idae ta ilaba wit. Be wit iuaroar tos ngan pat, tota imalai ga imisi. ⁷Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio rabu ngan oaroaro aea gigi. Be oaroaro idae kapei ta imol wit ta irangrang ngan itautau mao. ⁸Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano kemi, ta idae kapei ga itautau iuot busa. Idanga ede itautau iuot sangaul tol, idanga ede itautau iuot sangalima sangaul ede, idanga ede itautau iuot buno.”

⁹Ta Iesus ikeo, “Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.”

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?

(Mateus 13.10-17, Lukas 8.9-10)

¹⁰Idio ta Iesus imamado toman ngan ele aluagau sangaul igegea rua ga gid panua toa tinasnasi ei, ta gid kekelegid timamado. Ta tibeta ei ngan gid oanenga itna toa oa ipu madongan. ¹¹Ta ikeo pagid, “Deo ipaola pagimi ngan posanga ipu mumulnga ngan madonga ibageai. Be gid panua toa timan iaoo ede toman ngan gita mao, gid ga tibada posanga toa ngada ne ngan oanenga itna kekelen. ¹²¹Toa bedaoa ta,

“Matad igeragera, be laborad ibada mao.

Ga tangad ilongolongo, be tibada oatainga mao.

Ngan kado ta tipul lolod ta nasamum led kadonga sasat.’ ”

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua

(Mateus 13.18-23, Lukas 8.11-15)

¹³Idio ta Iesus ibeta gid, “Oanenga itna toa ne, gimi aoatai ngan ipu mao na? Oangga bedaoa, gimi ga aoatai ngan oanenga itna padengada madongan? ¹⁴Dadanga itama eine mambe eaba itado Deo ele posanga ga ila pagid panua. ¹⁵Be Deo ele posanga ila pagid panua edengada mambe wit ipuapua itaptap edap isaleai. Gid tilongo Deo ele posanga, be manmanae Satan inam ta ipaeaoa posanga toa lolodeai oa. ¹⁶Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan tano aea patpat. Gid tilongo Deo ele posanga ga tibada manmanae ta tinid igelgel ngan. ¹⁷Be posanga toa oa isulug lolodeai mao, mambe wit iuaroar isulug gadio tanoeai mao. Gid timamado mole mao, ta oangga kadonga kulupulupu iuot, ga gid panua tipaieiei sapatua tinasi Deo ele posanga, eine led kadonga lolo matua aea itap manmanae tau. ¹⁸Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ga

¹ 4.12 Ais 6.9-10, PA 28.26-27

idio ngan oaroaro aea gigi. Gid tilongo Deo ele posanga, ¹⁹ ^mbe gid danga tanoelai aea ikakado ga lolod ede ga ede, ga tikim tau pat ta ipabuobuo laborad, ga tingale danga imata ede ga ede. Tota gid danga toa oa iuot mambe oaroaro aea gigi toa imol Deo ele posanga lolodeai ta irangrang ngan itautau iuot mao. ²⁰ ^{Be} Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ga idio ngan tano kemi. Gid tilongo Deo ele posanga ta tikikisi kemi lolodeai. Tota gid mambe tano kemi toa wit itautau iuot busa ngan. Idanga ede itautau iuot sangaul tol, padengada itautau iuot sangalima sangaul ede, padengada itautau iuot buno.”

Deo ele posanga eine mambe lam itara
(*Lukas 8.16-18*)

²¹ ⁿIdio ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba eta ibada lam ga inam, ei ga irobi ngan ulo mao, ga idol mul ibuloloeai mao pade. Be ei ga idol ga idae ngan lam imul, ngan tibur ede masaeai. ²² ^oNgansa saoa danga labone ienono mumulnga, eine muriai ga iuot masaeai. Be saoa posanga toa ipu ienono masaeai mao, muriai eine ga iuot merengai. ²³ Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.”

²⁴ ^pIesus ikeo pagid pade bedane, “Be posanga toa gimi alongo, manta matami nanan kemi. Sboa kadonga gimi anasi ngan longonga Deo ele posanga, ei ga ibada oatainga pagimi ngan kadonga lalaede toa bedaoa, be ei ga ikado ga lemi oatainga ilalala ga idae pade. ²⁵ ^qOangga sai ele oatainga, Deo ga igal tatan ele oatainga ga ila kapei. Be oangga sai ele oatainga mao, saoa danga ei iuatai ngan kautede, eine Deo ga ikado ga imata sapian.”

Oanenga itna ngan annga ele paranga

²⁶ Iesus ikeo pade bedane, “Madonga Deo ibageai eine mambe eaba ede iarum kon ipuapua dadangai. ²⁷ Bong ga bong eaba toa oa ienono. Ado ga ado idae ta ilalala, be ei iuatai mao, kon toa oa ipara madongan. ²⁸ Tano kekelen ikado ga kon ipara ga idae ta itautau iuot. Ilaun iuot mugaeai, ga kus ta aea boloae pros ga iuot irabuiai, ga kus ta itautau iuot aea boloae iloleai. ²⁹ ^rBe oangga itautau itub ga ila kapei, manmanae eaba toa oa iket ta ibada, ngansa aea laoe iuot na.”

Oanenga itna ngan mastet ipuapua
(*Mateus 13.31-32, Lukas 13.18-19*)

³⁰ Iesus ikeo pade bedane, “Madonga Deo ibageai eine mambe saoa danga? Oanenga itna isaoa kemi ta napaola pagimi ngan? ³¹ Eine mambe

---

^m 4.19 Mt 19.23-24   ⁿ 4.21 Mt 5.15, Lu 11.33   ^o 4.22 Mt 10.26, Lu 12.2   ^p 4.24 Mt 7.2
^q 4.25 Mt 13.12, 25.29, Lu 19.26   ^r 4.29 Jol 3.13, PM 14.15

mastet ipuapua taearum dadangai. Mastet ipuapua kakauede tau ngan gid annga ipuapua toa ngada ne tanoeai. ³²Be oangga taearum ga kus ta ipara ga idae, eine idae ga ila kapei ta iasal gid annga padengada dadangai. Ibogaboga ila kapepei ta iranrang ngan gid man tirau ad luma ngan ta timado kemi aea molomoleai.”

Iesus itado gid oanenga itna mon

(Mateus 13.34-35)

³³Idio ta Iesus itado oanenga itna busa pagid toa bedaoa, iranrang ngan tilongolongo ga laborad ibabada. ³⁴Be ei iposa masaeai pagid ngan danga eta mao. Ei itado gid oanenga itna mon. Be oangga imamado toman ngan ele aluagau kekelegid, eine ipaola posanga toa ngada oa ipu pagid.

Iesus ipamate rai ga ngalu

(Mateus 8.23-27, Lukas 8.22-25)

³⁵Idio ta ado idil ngan lailai toaiua, ta Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane, “Gita taore ga tala ngan liu isal iadag.” ³⁶Tota titnan gid ipom ga tidio, be gid tidae ngan oaga toa Iesus imamado ngan. Be oaga padengada tinasi gid. ³⁷Idio ta rai kapei iuot ta sobo iraurau led oaga. Ta oaga ilolo iuangga iuon ngan lilimo. ³⁸Be ei idio oaga imuriai, ta ilabora idae ngan aea nakulnga ta ieno. Tota tiuaon ei ta tikeo, “Eaba paoatainga am, teta pade taduaea, be matam ila ngan mao?”

³⁹Tota Iesus idae imadid ta idaba rai ga ngalu ta ikeo, “Ikaranga na! Aoam itano ga idio!” Tota rai ga ngalu kos ga idio, be tibur madlo ituntun.

⁴⁰Ta ikeo pagid, “Ikamado ga amataud? Lolomi matua eta maitne?”

⁴¹Be gid tilolon ngan ei kapei tau, ta tibetabeta pol ngan gid, “Eaba toa ne sai, ta rai ga ngalu tilongo ilinge?”

Iesus isere gid iriau papaeamao ngan eaba ede

(Mateus 8.28-34, Lukas 8.26-39)

5 ¹Idio ta Iesus asingada ele aluagau tiuot liu isal iadag ngan tibur togid Gerasa. ²Ei itnan oaga ga idio, be manmanae eaba ede inam dengaeai ga ila pan. Iriau paeamao ienono pan ³ta ikado ei ta imamado alele ngan gid denga. Panua tiuangga tiaud ei ngan sen, be tiranrang mao. ⁴Somisomi tiaud iae ga ibage ngan sen ga ankap, be ei idada sen ga iketi ga igoro ankap pade. Tota eaba eta iranrang ngan ipakoko ei mao. ⁵Somisomi bong ga ado ei idio imamado alele dengaeai ga bereoeai, be ingangar ga iketket itin ngan patpat.

⁶Ei igera Iesus aluai maitne, ta ilado ga ila pan ta ikor iae. ⁷Be ingangar matua tau ta ikeo, “Iesus, gergeu ton Deo Gadae Tau, eao ga

^s 5.7 Mk 1.24

kado mado ngan gau? Nabeta eao ngan Deo ieda, paieiei gau padam.”⁸ Ei ikeo toa bedaoa ngansa Iesus ikeo pan bedane, “Iriau papaeamao, eao tnan eaba toa ne ga idio!”

⁹Ta Iesus ibeta ei, “Eao edam sai?”

Ta ikeo, “Gau edag Ipom, ngansa gai busa tau.”¹⁰ Ta gid tibeta ei matua ngan isere gid ta titnan tibur toa oa mao.

¹¹ Be boloma ngan bereo toa oa, gaea ipu kapei ede tianean. ¹² Ta gid iriaupapaeamao tibeta ei matua bedane, “Longean gai ta ala adudunga ngan gaea ipu ga eoa.” ¹³ Ta Iesus ilongo. Tota gid iriaupapaeamao titnan eaba toa oa ta tila tidudunga ngan gaea ipu. Be manmanae gid gaea tiladlado ga titaptap perpereai ga tisulug liui. Tota gid gaea toa bunoringring rua oa tidal liui ga timatemate.

¹⁴ Be gid panua toa timariala ngan gaea oa tiaoa ga tila tipalongo gid panua tuangai ga gid panua gaot ngan tuanga. Tota gid busa tila ngan geranga saoa danga iuot. ¹⁵ Ta tila pan Iesus ta tigera eaba toa mugaeai gid iriaupapaeamao timamado pan. Be patautene eaba toa oa ilolo iluai mulian ga ipit malo kemi ta imamado. Tigera bedaoa ta timataud. ¹⁶ Ta gid panua toa tigera saoa danga iuot oa aoad inasi pagid ngan iriaupapaeamao titnan eaba toa oa madongan, ga ngan gid gaea titap perpereai. ¹⁷ Be gid panua tiparpar pan Iesus ngan itnan gid ta ila ngan tibur eta pade.

¹⁸ Idio ta Iesus iuangga idae oagaeai, be eaba toa iriaupapaeamao titnan ei oa ibeta matua Iesus ngan ilalala toman ngan ei somisomi.

¹⁹ Be Iesus ipalua ei ta ikeo, “Eao luago ga la lem lumaeai pagid sobosobom, ta palongo gid ngan saoa danga Maron ikado ngan eao ga ilolo isat ngan go.” ²⁰ Idio ta eaba toa oa ilalala ga ila ngan gid tuanga Dekapolis ta ipaoasasa posanga ngan saoa danga Iesus ikado ngan ei, ta timatala kapei.

**Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin
aea pononga**

(Mateus 9.18-26, Lukas 8.40-56)

²¹ Idio ta Iesus asingada ele aluagau tidae oagaeai pade ta tiuore ga tila ngan liu isal iadag. Ei isulug ta imadmadid labiai, be panua busa tiama ga tinam pan. ²² Be madidnga ede ngan luma raring aea, ieda Iairus, inam igera ei ta ikor iae boloma pan. ²³ Ei iansaban Iesus ta ibeta matua bedane, “Natug taine teta pade imate. Nam dol bagem ga idae ngan ei, ta itin iuot kemi mulian ta imamado.” ²⁴ Tota gisirua tila, be ipom kapei tinasi gid ta tigong ei.

²⁵ Be taine ede ilalala toman ngan gid. Ei aea dibala sing palapala ikakado ei iranrang ngan aea rai sangaul ga igegea rua. ²⁶ Aea ieieinga kapei ta ila pagid panua keminga ad ta iuolol gid ga iranrang ngan ele

pat kus, be itin iuot kemi eta mao. Aea dibala ila paeamao ta iasal toa mugaeai aea pade. ²⁷⁻²⁸Be taine toa oa ilongo Iesus iualu, ta ikeo iloleai bedane, “Oangga nasibo ele pononga, tota tinig ga iuot kemi.” Tota idudunga ipom lolodeai ta ila Iesus imuriai ta isibo ele pononga. ²⁹Be mole mao, sing palapala ilaea ngan ei ta inaman aea dibala kus.

³⁰‘Be Iesus iuatai manmanae mambe iura idanga ede ila ngan keminga, ta ipul ei ipom lolodeai ta ibeta, “Sai isibo leg pononga?”

³¹Ta ele aluagau tikeo, “Gera, panua busa tigong go. Eao kamado beta ngan sai isibo go?”

³²Be imata kleng alele ngan gid ipom ngan geranga sai ikado toa bedaoa. ³³Be taine toa oa iuatai ngan kadonga toa iuot ngan ei, ta imataud ga isamimi. Ta inam ikor iae pan ta iuaoa ngan gid danga toa ngada oa. ³⁴“Ta Iesus ikeo pan bedane, “Taine, lem kadonga lolo matua aea ikado ga tinim iuot kemi. Lolom itarui ta la. Eao am dibala kus.”

³⁵Ei iposaposa maitne, be gid panua tinam madidnga toa oa ele lumaeai ga tinam ta tikeo, “Natum taine imate o. Paeaea eaba paoatainga aea ne pade mao.”

³⁶Be Iesus imata ila ngan posanga toa oa mao ta ikeo pan madidnga toa oa, “Mataud mao. Lolom matua kekelen.”

³⁷Iesus ipaidi gid panua padengada, be ibada Petrus ga Jems ga itar kakau Ioanes kekelegid ³⁸ta tila madidnga ele lumaeai. Toa eoa igera panua titangtang ga tiansaban ga arerengad kapei. ³⁹Ei idudunga lumaeai ta ikeo pagid, “Ikamado ga arerengami ga atangtang toa bedaoa? Gergeu imate mao. Ei ienono.” ⁴⁰Be gid tinging ngan ei.

Be ei isere gid toa ngada oa ga tila gaot. Ta ibada gergeu itama ga itna toman ngan ele aluagau toa oa kekelegid, ta ila boloma ngan taine kakauede imul. ⁴¹‘Ei ikisi gergeu toa oa ibage ta ikeo, “Talita kum.” (Posanga toa ne ipu bedane, “Taine kakauede, nakeo pago, dae!”) ⁴²Be mole mao, taine kakauede toa oa idae imadid ta ilalala. Ngansa ei aea rai sangaul ga igegea rua. Gid tigera ta timatala kapei tau. ⁴³Be ei iposa matua pagid ta ikeo ga tiposa alele ngan danga toa oa mao. Ga kus ta ikeo ga tipan taine kakauede aea annga.

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus

(*Mateus 13.53-58, Lukas 4.16-30*)

6 ¹Idio ta Iesus itnan tibur toa oa ta ila aea tuanga ipuiaai Nasaret. Ele aluagau pade tinasi ei. ²‘Be ngan Ado Earainga aea, ei ila ngan luma raring aea ta ipaoatai gid panua.

Panua busa tilongo ele posanga ta titogragid ta tikeo, “Eaba toa ne ibada ele oatainga madongan? Ele posanga inam sida ga inam? Be sai

‘ 5.30 Lu 6.19   ¨ 5.34 Mk 10.52, Lu 7.50, 17.19   ˇ 5.41 Lu 7.14   ¨ 6.2 Ins 7.15

ipamatua ei ta ikakado gid uisinga? ³Be tautaunga ei Maria ele gergeu toa mugaeai ikakado luma. Ei itar kakakau Jems ga Iosep ga Iudas ga Saimon ga iliuliu pade timamado toman ngan gita.” Gid lolod paeamao ngan ei ta tiposa bedaoa.

⁴*Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba ibada Deo iaoa ta ila ngan tuanga ga tuanga, gid busa ga tilolon ngan ei. Be oangga ila aea tuanga ipuai, pagid isobosobo ga iaoa kelede ei ton, gid ga tilolon ngan ei mao.” ⁵Tota ei irangrang ngan ikado uisinga kapei eta toa eoa mao. Be idol ibage ga idae ngan dibala pidaede ta ikado kemi gid. ⁶Ta igera mambe lolod matua eta mao ta itograi. Be ei ila ngan gid tuanga boloma ta ipapaoatai gid.

Iesus isula ele aluagau ta tila ngan gid tuanga

(Mateus 10.5-15, Lukas 9.1-6)

⁷Idio ta Iesus ibaba ele aluagau sangaul ga igegea rua ta tinam pan. Ei ipamatua gid ngan serenga iriau papaeamao, ta isula gid ruangada ga tila ngan tuanga ga tuanga.

⁸*Ei irenren pagid ta ikeo ngan led lalalanga toa oa, irangrang ngan tikisi led toto lalalanga aea kekelen, be danga eta pade mao. Ikeo ga tibada annga mao ga pat mao ga bisinga mao pade. ⁹Irangrang ngan tidol su, be led pononga ruangada mao. ¹⁰Ta irenren pagid bedane, “Oangga gimi ala ngan luma eta, adio aeno ngan luma toa oa irangrang ngan atnan led tuanga. ¹¹^zBe oangga tuanga ede tibada gimi ga ala led lumaeai mao, ga tinid ngan longonga lemi posanga mao, tota atnan tuanga toa oa, be asile aemi aea kangkanga ga idio pagid ta iman kilala ngan paoatainga gid.”^a

¹²Idio ta tila tipaola posanga ta tikeo ga gid panua manta tipul lolod. ¹³^bTa tiseresere iriau papaeamao busa, ga tisama gid dibala ngan bude ta tikado kemi gid.

Erot ipamate Ioanes Paliliunga aea

(Mateus 14.1-12, Lukas 9.7-9)

¹⁴^cIdio ta maron kapei Erot ilongo ngan Iesus, ngansa iualu iuot ngan tuanga toa ngada oa. Ta panua edengada tikeo ga, “Ioanes Paliliunga aea idae mulian ngan ele matenga ta ngan ipu toaine ikakado gid uisinga.”

¹⁵Be panua padengada tikeo ga, “Mao, ei Elaija.”

Be padengada tikeo ga, “Ei eaba ede ibada Deo iaoa, mambe gid panua mugaeai tibabada Deo iaoa.”

---

^x 6.4 Ins 4.44   ^y 6.8-11 Lu 10.4-11   ^z 6.11 PA 13.51   ^a 6.11 Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid.   ^b 6.13 Jms 5.14
^c 6.14 Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19-20

¹⁶ Be Erot ilongo posanga toa oa ta ikeo, “Mugaeai naket Ioanes igagal, be ei idae mulian pade!”

¹⁷ Erot ikeo bedaoa ngansa mugaeai isula ele panua ta tiluku Ioanes ta tiaud ei ta tidol ei idudunga ngan luma panasnga aea. Ngansa Ioanes iselele Erot ngan oainga ele kadenge Erodias toa itar kapei Pilip iadaoa. ¹⁸ Ngansa Ioanes ikeo pan Erot bedane, “Lem kadonga ngan oainga lem kadenge ne itutui mao.” ¹⁹ Tota Erodias ilolo paeamao ngan Ioanes ta iuangga ipamate ei, be iranrang mao. ²⁰ Ngansa Erot iuatai mambe Ioanes ei eaba tutui, ta ilolon ngan ei ga imariala kemi ngan ei. Ioanes ele posanga ikakado ei ga ilolo ede ga ede, be ikim tau ngan longonga ele posanga.

²¹ Be ado ede danga toa Erodias ikim, iuot ga bedane: Erot ikado eaneannga kapei ngan aea poponga. Ta ibaba ele panua toa edad kapepei, ga gid madidnga paraunga ad, ga gid mamaron Galili ad. ²² Gid tianean, be Erodias inat taine blala idudunga ga inam ta itoltol. Ta ikado ga Erot toman ngan ele nounga tinid igelgel kapei.

Ta maron kapei Erot ikeo pan taine blala toa oa bedane, “Eao kim saoa pagau, eine ga nabada pago.” ²³ Ta ikado posanga tautaunga gadae pan bedane, “Naposi tautaunga, saoa danga eao beta gau ngan, eine ga nabada pago. Oangga eao keo ga napoga leg tibur kapei toman leg danga sisid ga iman rua ta lem iadag, eine ga nakado.”

²⁴ Ta taine toa oa iuot ga ila ta ibeta itna, “Gau ga nakeo pan ngan saoa ga ibada pagau?”

Ta itna ikeo, “Eao keo pan ta ibada Ioanes Paliliunga aea ilabora ga inam.”

²⁵ Tota taine blala toa oa iluai manmanae ga ila pan maron kapei ta ikeo, “Gau nakim toa patautene eao dol Ioanes Paliliunga aea ilabora ga idae ngan lalate ta bada ga inam pagau.”

²⁶ Be maron kapei Erot ilongo posanga toa oa ta ilolo itang. Be imata nanan ele posanga tautaunga gadae toa ikado ele nounga matadeai, ta igera mambe iranrang ngan itolatola ngan taine toa oa ele posanga mao. ²⁷ Ta manmanae isula ele eaba ede ga ila ngan luma panasnga aea ta irenren pan ngan badanga Ioanes ilabora ga inam. Tota eaba toa oa ila iket Ioanes igagal ga put. ²⁸ Ga kus ta idol ilabora ga idae ngan lalate ta ibada ga ila pan taine blala toa oa, ta ei ibada ga ila pan itna. ²⁹ Idio ta Ioanes ele aluagau tilongo ngan kadonga toa oa iuot, ta tila tibisi ipat ga ila ta tidol dengaeai.

---

^d 6.18 Wkp 18.16

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(*Mateus 14.13-21, Lukas 9.10-17, Ioanes 6.1-14*)

³⁰Idio ta Iesus ele panua ato ad tiluagid mulian ta tiluplup pan. Ta tininipu pan ngan kadonga toa ngada oa tikakado ga ngan saoa posanga tipapaoatai ngan. ³¹Be panua busa tau tila ga tinam ta tikado ga Iesus asingada ele aluagau tirangrang ngan tian ad annga mao. Ta ikeo pagid, “Anam ta gita kekelegita tala ngan tibur modamodanga, ta aearagimi teta.”

³²Tota tidae oagaeai ta gid kekelegid tila ngan tibur modamodanga. ³³Be panua busa tigera gid tila ta tiuatai ngan led lalalanga toa oa. Ta panua busa ngan tuanga ga tuanga tiladlado labiai ga tila ta tipaket gid matad. ³⁴Idio ta Iesus itnan oaga ga idio ta igera ipom kapei toa oa ta ilolo isat ngan gid, ngansa gid mambe sipsip, be tamad eta imariala ngan gid mao. Ta ipaoatai gid ngan danga imata ede ga ede.

³⁵Idio ta ado iuangga isulug ta ele aluagau tila pan ta tikeo, “Tibur ne modamodanga, be teta pade ado idil. ³⁶Tota sula gid ipom ga tila ngan gid tibur ga tuanga gereirei boloma, ta tiuol ad annga ta tian.”

³⁷Be Iesus ikoli led posanga ta ikeo, “Gimi apan ad annga.”

Ta tikeo pan bedane, “Eao oangga gai ala ta aol ad bret ngan pat buno rua^h ta apan gid?”

³⁸Be ibeta gid, “Gimi ami bret pida ienono? Ala agera.”

Io, tigera ga kus ta tikeo, “Gai amai bret lima ga ia rua.”

³⁹Idio ta ikeo pagid ipom ta tidio timado ngan rounga ga rounga toa tanoelaiⁱ oa. ⁴⁰Ngan rounga edengada panua dabad iuot buno, be ngan rounga padengada dabad iuot sangalima. ⁴¹Idio ta ibada bret lima ga ia rua ta imata idae ga ila buburiai ta iposa kemi pan Deo. Ta itei bret ta ibada ga ila pagid ele aluagau, ta gid tiuade pagid ipom. Ta ipota gid ia toa rua oa ga ila pagid toa ngada oa. ⁴²Ta gid toa ngada oa tian ga apad isum. ⁴³Ga kus ta tibada mulian annga ilialia ta tinonoi ngan karei sangaul ga igegea rua. ⁴⁴Ngan gid ipom toa tian annga oa, gid arangaranga tiuot bunoringring lima.

Iesus ilalala eau igogoeai
(*Mateus 14.22-33, Ioanes 6.15-21*)

⁴⁵Idio ta Iesus iaoa isensen ele aluagau ta tidae oagaeai ta timuga ngan ei ga tila ngan liu isal iadag, ngan tuanga Betsaida. Be ei idio ta

---

^e 6.30 Lu 10.17   ^f 6.34 Nam 27.17, Mt 9.36   ^g 6.35-44 Mk 8.1-9   ^h 6.37 Ngan ado toaiua, pat buno rua eine eaba aea olnga ngan kadonga naurata ngan taiko lima ga tol.

ⁱ 6.39 Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai*.

isula gid ipom ta tiluagid mulian led tuangai. ^{46j}Ga kus ta itnan gid ta idae ga ila lusiai ta iraring.

⁴⁷Io, bong ta gid aluagau tiuedeode ga tila liu irabuiai, be ei kekelen imamado tanopuiai. ⁴⁸Be ei igera rai isoka gid be pakpakid ngan odenga. Io, gaga iuangga itakai be Iesus ilalala gadae ngan eau igogo ta ingata gid, be iuangga ilalala ga ila matadeai. ^{49k}Be gid tigera ei ilalala gadae ngan eau igogo, ta tiuangga ei lausio eta, ta tingangar. ⁵⁰Gid toa ngada oa tigera ei ta timataud kapei. Be ei iposa toman ngan gid ta ikeo, “Lolomi pu! Eine gau. Amataud mao.” ^{51l}Tota idae pagid oagaeai, be rai kos ga idio. Ta gid timatala kapei tau. ⁵²Ngansa gid tiuatai kemi mao ngan ele kadonga ipu ngan ikado bret ga iuot busa. Laborad irangrang ngan ibada mao.

Iesus ikado kemi dibala busa Genesaret

(Mateus 14.34-36)

⁵³Iesus asingada ele aluagau tiuore ngan liu isal iadag ta tudunga ngan tuanga Genesaret ta titado nagun. ⁵⁴Gid titnan oaga ga idio, be mole mao panua tiuatai mambe eine Iesus. ⁵⁵Ta ipom kapei ngan tuanga busa ngan tibur toa oa tiladlado ga tila pan. Somisomi oangga panua tilongo ngan ei imamado ngan tibur isaoa, gid tibisibisi gid dibala ngan nagarengreng ga tila pan. ⁵⁶Ta somisomi oangga ila ngan gid tibur ga tuanga kapepei ga gereirei, gid tidol gid dibala ngan tibur oalo aea, ta tibeta matua ei ngan ilongean gid dibala ta tisibo ele pononga imatamata. Ta gid toa ngada oa tisibo ei bedaoa, tinid iuot kemi.

Iesus iselele gid madidnga ngansa tinasi Deo ele posanga mao

(Mateus 15.1-9)

7 ¹Idio ta gid Parisi ga gid madidnga edengada apu ad titnan Ierusalem ta tila tiluplup pan Iesus. ^{2m}Gid tigera ele aluagau edengada tianean be tisingiri baged mao, ta tiselele Iesus. ³(Ngansa gid Parisi ga gid Iuda toa ngada oa tinasnasi tibutibud led nasinga, ta oangga tisingiri baged mao, irangrang ngan tian mao. ⁴ⁿGa oangga tila ngan tibur oalo aea ta tiluagid led lumaeai, be tisingiri tinid aea muk mao, eine irangrang ngan tian mao pade. Tinasi led nasinga busa bedaoa ta tisingiri ad loba ga eaupat ga ulo ga mulid.)

⁵Tota gid Parisi ga madidnga apu ad tibeta ei bedane, “Ikamado ga lem aluagau tinasi tibutibuda led nasinga ngan bageda aea sigiringa mao, be tianean sapae?”

^{6o}Ta ei ikeo pagid bedane, “Mugaeai Aisaia ibada Deo iaoa tutui ngan gimii panua pakakanga ami ta ibode bedane,

^j 6.46 Lu 5.16   ^k 6.49 Lu 24.37   ^l 6.51 Mk 4.39   ^m 7.2 Lu 11.38   ⁿ 7.4 Mt 23.25
^o 7.6-7 Ais 29.13

“Gid panua toa ne tilolon ngan gau ngan aoad kekelen,
be lolod inam pagau tautaunga mao.

⁷Gid tisoa edag sapaeen.

Tikado paoatainga ngan gid eababa led posanga
ta tikeo ga eine Deo ele apu.’

⁸Gimi atnan Deo ele apu, be akisi matua gid eababa led nasinga.”

⁹Ta ikeo pade bedane, “Gimi anasi kemi nasinga togid tibutibumi,
be apaki tangami ngan Deo ele apu. ¹⁰^pNakeo pagimi bedane ngansa
mugaeai Moses ikeo, ‘Eao manta lolon ngan tamam ga tnam ta nasi
linged,’ ga ‘Oangga sai iposa paeamao ngan itama, mao ngan itna, ei ga
imate.’ ¹¹Be gimi akeo ga oangga sai ikim, kemi ngan ikeo pan itama ga
itna bedane, ‘Leg pat toa mugaeai ienono ngan luanga gimirua, gau nasio
ga iuot korban.’ (Posanga idil toaine ipu bedane: Deo ele tenainga.) ¹²Ta
panua tinasi lemi kadonga toa ne ta tirangrang ngan tilua tamad ga tnad
mao. ¹³Tota ngan lemi nasinga, gimi akado ga Deo ele posanga iman
danga buligaliga. Gimi abada nasinga toa ne pagid tibutibumi ta apaoatai
lemi gergeu ngan pade. Be lemi kadonga toa bedaoa imata ede ga ede.”

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga taot paeamao Deo imatai
(*Mateus 15.10-20*)

¹⁴Idio ta Iesus ibaba gid ipom ta tinam pan pade ta ikeo pagid, “Gimi
toa ngada ne alongo kemi leg posanga ga abada oatainga ngan. ¹⁵⁻¹⁶^qGid
danga ienono gaot ngan eaba ga idudunga iaoai, irangrang ngan ikado ei
ga iuot paeamao Deo imatai mao. Be gid danga toa ienono eaba iloleai ga
iuot, tota ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai.”^r

¹⁷Idio ta itnan gid ipom toa oa ga tidio ta idudunga lumaeai. Be
ele aluagau tibeta ei ngan oanenga itna toa ne ipu. ¹⁸Ta ikeo pagid,
“Ikamado? Gimi pade laborami ibada maitne? Manta gimi aoatai bedane:
Saoa danga ienono gaot ngan eaba ga idudunga iaoai, eine irangrang
ngan ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai mao. ¹⁹Eine ngansa idudunga
tautaunga eaba iloleai mao, be idudunga iapai ta inasi edap sakir aea.”
(Ngan posanga toa ne, Iesus ikeo ga annga toa ngada ne kemi ngan
eaneangga.)

²⁰Ta ikeo pade bedane, “Be gid danga ienono eaba iloleai ga iuot, tota
ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai. ²¹Ngansa gid danga inam eaba
iloleai ga iuot, eine gid danga ga bedane: matad nanan danga papaeamao,
ga kadonga iriau aea, ga lublubnga, ga raunga panua ga timate, ²²ga

---

^p 7.10 IM 20.12, 21.17, Lo 5.16   ^q 7.15-16 PA 10.14-15   ^r 7.15-16 Ngan laulau mugamuga
edengada ngan posanga Grik, tibalbatan posanga ede pade ngan lain toaine ga bedane: ¹⁶
Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.

kadonga arala, ga mogal buda, ga lolod papaeamao, ga pakakanga, ga nasinga kadonga mambe kaua, ga mata galgal, ga dabanga sat, ga kadonga parimnga, ga kadonga mangamanga. ²³Gid danga papaeamao toa ngada ne ienono panua lolodeai ga iuot, ta ikado gid ga tiuot paeamao Deo imatai.”

Taine alu ede pade aea ilolo matua ngan Iesus
(*Mateus 15.21-28*)

²⁴Idio ta Iesus idae ta itnan tuanga toa oa ta ila ngan tibur togid panua Tair ad. Ei idudunga ngan luma ede, be itin ngan panua tiuatai ngan ei mao. Be ei irangrang ngan imumul mao. ²⁵Mole mao taine ede ilongo posanga ngan ei ta ila ikor iae boloma pan. Ele gergeu taine, iriau paeamao ienono ngan ei. ²⁶Be taine toa oa Iuda aea mao. Ei tibur Ponisia aea ngan tibur kapei Siria. Be ila ta ibeta matua ei ngan serenga iriau paeamao ngan inat taine.

²⁷Be Iesus ikeo pan bedane, “Kemi ngan gid gergeu tian ga apad isum bua. Ngansa oangga nabada ad annga ta natado ga ila pagid kaua, eine kemi mao.”^s

²⁸Be taine toa oa ikoli ele posanga bedane, “Be Maron, gid kaua pade toa popou ibuloloeai tian annga isakirkir togid gergeu.”

²⁹Ta Iesus ikeo pan, “Eao keo bedane kemi. Tota luago ga la. Iriau paeamao itnan lem gergeu na.”

³⁰Idio ta taine toa oa iluai mulian ele lumaeai ta igera ele gergeu ienono imuliai, be iriau paeamao itnan ei ga ila o.

Iesus ikado kemi eaba itanga kua ga imae kulupu ngan posanga

³¹Idio ta Iesus idae pade ta itnan tibur togid Tair ga Saidon ta ila boloma ngan liu kapei Galili ngan tibur togid Dekapolis. ³²Ila ta panua edengada tital eaba ede toa itanga kua ga imae kulupu, ta ila pan Iesus. Gid tibeta ei matua ngan idol ibage ga idae ngan eaba toa oa.

³³Idio ta Iesus ibada ei ga ila ta titnan gid ipom, be gisirua kekelegid tidio. Ta idol ibage igonga ga idae ngan eaba itanga toa rua oa. Ta ipla imau ta ibage idae ngan eaba toa oa imae. ³⁴Ga kus ta Iesus imata idae ga ila buburiai ta isolil. Ta ikeo pan eaba toa oa bedane, “Epata!” (Posanga toa ne ipu bedane, “Manta pak!”) ³⁵Be mole mao, eaba toa itanga pak ga imae imapolai ta iposaposa kemi.

³⁶Idio ta Iesus iaoa ikarara gid ngan tiposa alele ngan danga toa oa. Ei iposa matua pagid, be mao. Gid tipaoasasa alele pagid panua busa. ³⁷Be gid panua tilongo ngan posanga toa oa ta timatala kapei ta tikeo,

---

^s 7.27 Iesus ele oanenga itna toa ne ipu bedane: Deo isula ei ngan luanga gid Iuda mugaeai. Ngan ad toaiua, gid Iuda tiuatoato gid alu padengada kaua. ^t 7.36 Mk 1.43-45
^u 7.37 Ais 35.5

“Ele kadonga toa ngada ne kemi. Ei ikado gid panua tangad kua ta tilongolongo, ga ikado panua aoad gum ta tiposaposa pade.”

Iesus ipan panua bunoringring pange ad annga

(Mateus 15.32-39)

8 ¹Ngan ado ede toaiua, ipom kapei tiluplup pade be ad annga eta mao. Ta Iesus ibaba ele aluagau ga tinam pan ta ikeo pagid, ²“Gau lolog isat ngan gid ipom toa ne, ngansa timamado toman ngan gau irangrang ngan ado tol na, be ad annga eta mao. ³Be oangga nasula gid ga tila led tuangai toman ad pitoro, eine ga tinid iura mao ta titaptap edapeai. Be edengada tilalala aluai ga tinam.”

⁴Ta ele aluagau tikeo, “Tibur ne modamodanga. Be gita tabada annga sida irangrang ngan gid ipom toa ne?”

⁵Be ei ibeta gid, “Gimi ami bret pida ienono?”

Ta tikeo, “Lima ga rua.”

⁶Tota Iesus iposa pagid ipom ta tidio timado tanoeai. Ta ibada bret toa lima ga rua oa, ta iposa kemi pan Deo ta itei. Ga kus ta ibada ga ila pagid ele aluagau ngan oadenga ga ila pagid ipom. Tota tiuade ga ila pagid. ⁷Be gid ad ia pidaede ienono pade, ta ei iposa kemi pan Deo ngan gid pade ta ikeo pagid, “Aoade ia toa ne ga ila pagid pade.” ⁸Ta gid toa ngada oa tian ga apad isum. Ga kus ta tibada gid annga ilialia mulian ta tinonoi ngan samare lima ga rua. ⁹Gid ipom toa oa dabad iuot mambe bunoringring pange. Idio ta isula gid ga tila. ¹⁰Be mole mao, ei idae oagaeai toman ngan ele aluagau ta tila ngan tibur Dalmanuta.

Gid Parisi tibeta Iesus ngan kadonga uisinga

(Mateus 16.1-4)

¹¹Idio ta gid Parisi tila pan Iesus ta aoad isokangai toman ngan ei. Gid tiuangga titoba ei ta tibeta ei ngan pasolannga gid ngan uisinga eta iman kilala ngan ei ikakado Deo ele naurata.

¹²“Be ei ilolo kulupu ngan led betanga, ta iuru ei ta ikeo, “Ikamado ga gid panua labone ad tikim tigera uisinga iman kilala? Nakeo tautauga pagimi, gimi ga agera uisinga eta mao ga mao tau.” ¹³Tota Iesus itnan gid ga idae oagaeai pade ta ila ngan liu isal iadag.

Oanenga itna ngan yis togid Parisi ga ton Erot

(Mateus 16.5-12)

¹⁴Be Iesus ele aluagau matad sapian ngan badanga bret. Ad bret keledemon ienono oagaeai. ¹⁵Idio ta Iesus ipabib led bedane, “Gimi agabit kemi. Ala aluai ngan yis togid Parisi ga ton Erot.”

† 8.1-9 Mk 6.35-44   † 8.12 Mt 12.39, Lu 11.29   † 8.15 Lu 12.1

¹⁶Ta tiposa pol ngan gid ta tikeo ga ei ikado posanga toa oa ngansa ad bret ienono mao.

¹⁷^yBe ei iuatai ngan led posanga ta ikeo pagid, “Ikamado ga aposaposa ngan ami bret ienono mao? Gimi lolomi iuatai maitne? Laborami ibada maitne? Be gimi arangrang ngan abada oatainga mao?

¹⁸Gimi matami, be agera danga eta mao? Gimi tangami, be alongo posanga eta mao? Be matami nanan mao na? ¹⁹^zMugaeai gitaingada ipom bunoringring lima, ta natei bret toa lima oa, be gimi anono annga ilialia ngan karei pida?”

Ta tikeo, “Sangaul ga igegea rua.”

²⁰Ta ikeo, “Be gitaingada ipom bunoringring pange, ta natei bret toa lima ga rua oa, be gimi anono annga ilialia ngan samare pida?”

Ta tikeo, “Lima ga rua.”

²¹Ta ikeo pagid, “Ikamado ga laborami ibada maitne?”

Iesus ikado kemi eaba ede imata ikila Betsaida

²²Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila ngan tuanga Betsaida. Be panua edengada tital eaba ede imata ikila ga ila pan. Ta tibeta ei matua ngan idol ibage ga idae ngan ei. ²³Ta ei ikisi eaba toa imata ikila oa ibage ta ibada ei ga tila gaot ngan tuanga. Ga kus ta ipla eaba toa oa imata ta idol ibage ga idae ngan ei. Ta ibeta ei, “Matam igera danga eta, mao maitne?”

²⁴Ta eaba toa oa imata idae ta ikeo, “Gau nagera panua edengada mambe abei, be tilalala alele.”

²⁵Ta Iesus idol ibage ga idae ngan eaba toa oa imata pade, ta imata pal be iuot kemi ta igera danga toa ngada oa masaeai. ²⁶Ga kus ta Iesus isula ei ga ila ele lumaeai ta ikeo pan bedane, “Lalala alele tuanga iloleai mao.”

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai

(*Mateus 16.13-20, Lukas 9.18-21*)

²⁷Idio ta Iesus asingada ele aluagau tilalala ga tila ngan gid tuanga boloma ngan Sisaria Pilipai. Be edapeai ibeta ele aluagau bedane, “Gid panua tikeo ga gau sai?”

²⁸^aTa tikeo, “Panua edengada tikeo ga eao Ioanes Paliliunga aea, be padengada tikeo ga eao Elaija, be padengada tikeo ga eao eaba ede mugaeai aea ibada Deo iaoa.”

²⁹^bTa ibeta gid, “Be gimi akeo ga gau sai?”

Ta Petrus ikeo, “Eao Kristus^c.”

---

^y 8.17 Mk 6.52   ^z 8.19 Mk 6.41-44   ^a 8.28 Mk 6.15   ^b 8.29 Ins 6.68-69   ^c 8.29 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.

³⁰ ^dBe Iesus iaoa ikarara gid ngan tiuaoa ngan ei pagid panua padengada mao.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian

(Mateus 16.21-28, Lukas 9.22-27)

³¹Idio ta Iesus ipaoatai ele aluagau ta ikeo ga Eaba Inat manta ibada ieieinga imata ede ga ede. Ta gid kapepei togid Iuda ga gid madidnga tenainga ad ga apu ad gau tipul murid ngan ei. Ta gid ga tirau ei ga imate. Be muriai ngan ado tol, ei ga idae mulian. ³²Iesus iposa masaeai bedaoa, be Petrus ibada Iesus ga tila digedige ta idaba ei.

³³Be Iesus ipul ei mulian ta imata ila pagid ele aluagau, ta idaba Petrus ta ikeo, “Satan, eao la aluai ngan gau! Ngansa eao nasi Deo ele kimnga mao, be eao nasi gid eababa led kimnga.”

³⁴ ^eTa ibaba gid ipom toman ngan ele aluagau ga tinam boloma pan ta ikeo pagid, “Oangga eaba eta ikim inasi gau, manta itnan ele kimnga tano aea ga idio, ta ibisi aea abei tabala ta inasi gau. ³⁵Ngansa oangga sai igera ele madonga tanoeai mambe danga kapei tau, ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be oangga sai imate ngan ele kadonga lolo matua aea ngan gau ga leg ato kemi, ei ga ibada madonga kemi tautaunga. ³⁶Ngansa oangga eaba eta ibabada danga sisid toa ngada ne tanoeai, be isapir ngan madonga kemi muriai ngan ele matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua ei madongan? ³⁷Ngansa eaba eta irangrang ngan iuol ele madonga kemi muriai aea mao. ³⁸ ^fBe oangga sai maeamaea ei ngan gau ga leg posanga labone, pagid panua kadonga sasat ad ga panua toa lolod itnan Deo somisomi, muriai Eaba Inat ga maeamaea ei pan eaba toa oa ngan ado toaiua inama ngan Itama ele taranga kapei toman ngan gid angelo tututui.”

9 ¹ ^gTa ikeo pagid, “Nakeo tautaunga pagimi, panua edengada timadmadid toa nene ga timate maitne, be tigera Deo iura kapei ga danga toa ngada ne idae ibageai.”

Iesus itin iuot ede pade

(Mateus 17.1-13, Lukas 9.28-36)

² ^hMuriai ngan ado lima ga ede, Iesus ibada Petrus ga Jems ga Ioanes kekelegid ta tidae ga tila ngan lusi ede gadae tau. Be toa eoa Iesus itin iuot ede pade matadeai. ³Ele pononga iuot bodbode, be mil ga mil kapei tau. Eaba eta tanoeai irangrang ngan imum malo ga iuot bodbode toa bedaoa mao. ⁴Be tigera Elaija toman ngan Moses per ga tiuot, ta gisingada Iesus tiposaposa.

^d 8.30 Mk 9.9   ^e 8.34 Mt 10.38-39, Lu 14.27   ^f 8.38 Mt 10.33   ^g 9.1 Mk 13.30

^h 9.2-7 PA 3.22, 2Pe 1.17-18

⁵Be Petrus ikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, eine kemi ngan tadio toa eko. Longo ta gai akado palata tol eta, eao lem ede, ga Moses ele ede, ga ede pade ton Elaija.” ⁶(Petrus iuatai ngan saoa posanga ikakado oa mao, ngansa timataud kapei.)

⁷Be laulau ede irobi gid. Ta babanga ede inam laulau iloleai ga iuot ta ikeo, “Eine gau Natug. Nakim ei tau. Gimi alongo ilinge.”

⁸Mole mao, matad kleng alele, be tigera eaba eta pade mao. Iesus kekelen idio toman ngan gid.

⁹Idio ta tisorir lusiai ga tisulug, ta ei iposa matua pagid ngan tikeo pan eaba eta ngan danga toa tigera oa mao ga ila irangrang ngan Eaba Inat idae mulian ngan ele matenga.

¹⁰Tota timudan posanga toa oa be tibeta pol ngan gid bedane, “Posanga ngan daenga mulian ngan matenga ne ipu madongan?”

¹¹ⁱIdio ta tibeta ei, “Ikamado ga gid madidnga apu ad tikeo ga Elaija ga inam imuga ngan Kristus?”

¹²^jTa ikeo pagid, “Tautaunga, Elaija imuga ta ipatutui danga toa ngada ne. Be ikamado ga Deo ele laulau ikeo ga Eaba Inat ga ibada ieieinga imata ede ga ede, ta panua ga tikado paeamao ngan ei? ¹³^kBe gau nakeo pagimi, Elaija imuga ga inama o. Be gid panua tinasi led kimnga ta tikado paeamao ngan ei, lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan.”

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei
(*Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43a*)

¹⁴Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau toa tol oa tila tiuot pagid aluagau padengada. Ta tigera panua busa tigong gid aluagau toa padengada oa. Be gid madidnga apu ad aoad isokangai toman ngan gid. ¹⁵Mole mao gid ipom tigera ei ta timatala ta tilado manmanae ga tila pan ta tikeo “ado kemi” pan.

¹⁶Be ei ibeta ele aluagau, “Gimingada madidnga apu ad aoami isokangai ngan saoa?”

¹⁷Be eaba ede ngan ipom toa oa ikoli ele posanga ta ikeo, “Eaba paoatainga am, gau labone natal natug ga inam pago. Iriau paeamao ienono ngan ei ta ikado ei ga iaoa gum. ¹⁸Somisomi iriau paeamao toa ne ibada ei ta itado ei ga isulug tanoeai. Ikado ga ingarongaro iuotot iaoai, ga iluo kek ga kek, be itin toa ngada oa igagagai. Ta nabeta lem aluagau ngan serenga iriau paeamao toa ne, be tirangrang mao.”

¹⁹Ta Iesus ikeo pagid, “O gimi panua labone ami! Lolomi matua eta mao. Papida ga namamado toman ngan gimi ga nabisi ami kadonga kulupulupu? Atal gergeu toa na inam pagau.”

²⁰Tota tital ei ga ila pan. Be mole mao iriau paeamao igera ei ta inuga gergeu ta itap ga isulug tanoeai. Ipulpul ei alele ga ingarongaro iuotot iaoai.

ⁱ 9.11 Mal 3.1   ^j 9.12 Sng 22.1-18, Ais 53.3, Mal 4.5-6   ^k 9.13 Mt 11.14

²¹Ta Iesus ibeta itama, “Aea kadonga toa ne iuot ngeda?”

Ta itama ikeo, “Ikado ei toa ngan ei kakauede ngan oa. ²²Somisomi iriaiu paeamao iuangga ipaeabu ngan ei ta itado ei ga idae dingaeai ga eaiuai. Be oangga eao rangrang, eao uduan gai ta lua gai.”

²³^lBe Iesus ikeo pan, “Eao kamado keo, ‘Oangga narangrang’? Eaba sai ilolo matua ngan Deo, saoa danga ibeta ei ngan, eine irangrang ngan iuot.”

²⁴Be gergeu itama ibaba ta ikeo, “Gau lolog matua ngan ei, be lua gau ta irangrang ngan lolog ruangada mao!”

²⁵Io, Iesus igera ipom kapei tilado ga tinam tiluplup, ta idaba iriaiu paeamao ta ikeo, “Iriau paeamao, toa kakado panua aoad gum ga tangad kua ne, naposa matua pago, tnan gergeu toa ne, be dudunga pan pade mao.”

²⁶^mTa iriaiu paeamao ingangar kapei ga inuga gergeu toa oa paeamao tau ta itnan ei ga ila. Be gergeu idio ienono tanoeai mambe imate, ta gid panua tikeo ga, “Ei imate!” ²⁷Be Iesus ikisi ibage ta ipei ei ga idae imadid.

²⁸Idio ta Iesus ila lumaeai ta imado toman ngan ele aluagau kekelegid. Ta tibeta ei, “Ikamado ga gai arangrang ngan serenga iriaiu paeamao toa oa mao?”

²⁹Ta ikeo, “Ngan raring kekelen tarangrang ngan serenga iriaiu papaeamao toa bedaoa. Edap eta pade mao.”

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga ga daenga mulian

(Mateus 17.22-23, Lukas 9.43b-45)

³⁰ⁿIdio ta Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga toa oa ta tilalala ngan tibur Galili. Be ei itin ngan eaba eta iuatai ngan ei mao, ³¹^ongansa ei ipapaoatai ele aluagau. Ta ikeo pagid, “Gid panua ga tidol Eaba Inat ga idae pagid panua bagedeai. Ta gid ga tirau ei ga imate. Be ado tol muriai ngan ele matenga, eine ga idae mulian.” ³²^pBe gid aluagau tiuatai ngan posanga toa oa ipu mao. Be timataud ngan betanga ei pade.

Sai ieda iuot kapei tau?

(Mateus 18.1-5, Lukas 9.46-48)

³³Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila Kapernaum ta tidudunga lumaeai. Be ei ibeta gid bedane, “Toa edapeai oa aoami isokangai ngan saoa?” ³⁴Be gid tikoli ele posanga eta mao, ngansa toa edapeai oa aoad isokangai ngan sai ngan gid ieda ga iuot kapei tau.

---

^l 9.23 Mt 21.21, Mk 11.23   ^m 9.26 Mk 1.26   ⁿ 9.30 Ins 7.1   ^o 9.31 Mk 8.31, 10.32-34
^p 9.32 Lu 9.45

³⁵ ^qEi idio imado ga kus ta ibaba gid toa sangaul igegea rua oa ga tinam pan ta ikeo pagid, “Sai ikim ieda iuot kapei, ei manta idol ieda ga isulug gadio tau ngan gimi toa ngada ne ga iman lemi paeaeanga.”

³⁶ Ta ei ibada gergeu ede ta idol ei rabu ngan gid. Ikisi ei ta ikeo pagid bedane, ³⁷“Oangga sai ibada gergeu kelede toa bedane ngan gau edag ta ilua ei, eine ibada gau ta ilua gau. Be eaba sai ibada gau, eine ibada gau kekelegau mao, be ibada Eaba toa isula gau ga nanam ne.”

Eaba sai iman ada isat mao, ei ilualua gita

(Lukas 9.49-50)

³⁸ Be Ioanes ikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai agera eaba ede isere iriau papaeamao ngan eao edam. Be gai apaidi ei, ngansa ei inasnasi gita mao.”

³⁹ Be Iesus ikeo, “Apaidi ei mao. Ngansa oangga eaba eta ikado uisinga ngan gau edag, eine ga irangrang ngan ipul ei manmanae ta iposa paeamao ngan gau mao. ⁴⁰ ^sNgansa eaba sai iman gita ada isat mao, ei ilualua gita. ⁴¹ ^tNakeo tautauga pagimi, oangga sai igera gimi anasi gau Kristus^u, ta ipaun gimi ngan eau, eine Deo ga ilasu ei. Irangrang ngan eaba toa oa isapir ngan badanga aea lasunga mao.”

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao

(Mateus 18.6-9, Lukas 17.1-2)

⁴² Iesus ikeo pade bedane, “Gid leg panua toa edad mao bedane, gid lolod matua ngan gau kemi. Be oangga sai ipabuobuo eta ngan gid ta ele kadonga lolo matua aea itap, eine Deo ga ipanas eaba toa oa paeamao tau. Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean. Toa bedao ta irangrang ngan ipabuobuo eta ngan gid mao. ⁴³⁻⁴⁴ ^vTota oangga bagem eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket bagem toa ga iduaea. Kemi ngan bagem kelede ta eao la ngan madonga kemi. Kado bagem rua be eao la ngan dinga imperno. Dinga toa oa irangrang ngan imate mao.” ⁴⁵⁻⁴⁶ Ga oangga aem eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket aem toa ga iduaea. Kemi ngan aem kelede ta eao la ngan madonga kemi. Kado aem rua be eao la ngan dinga imperno. ⁴⁷ ^xGa oangga matam eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, pasu matam toa ga iduaea. Kemi ngan matam kelede ta la mado Deo ibageai. Kado matam rua, be Deo itado go ga la ngan dinga imperno.

---

^q **9.35** Mt 20.25-27, Mk 10.43-44, Lu 22.24-26   ^r **9.37** Mt 10.40   ^s **9.40** Mt 12.30, Lu 11.23   ^t **9.41** Mt 10.42   ^u **9.41** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.   ^v **9.43-44** Mt 5.30   ^w **9.43-44** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tidol lain 48 aea posanga ga ila iman lain 44 ga 46 pade. Toa bedao ta lain 48 aea posanga iuot patol. Be laulau padengada tidol posanga toa oa ngan lain 48 kekelen.   ^x **9.47** Mt 5.29

48 ^y“Toa eoa motamota tianean panua papaeamao somisomi, ga dinga toa eoa irangrang ngan imate mao.’

49 Ngansa sol mambe dinga ga itaptap ga idae ngan panua toa ngada ne.^z

50 ^a“Sol eine danga kemi. Be oangga imana kus, irangrang ngan gimi akado ga imana iluai mulian pade mao. Gimi manta aot mambe sol ta apapot kadonga lolo tarui aea pol ngan gimi.”

Iesus iposa ngan ketnga oainga

(Mateus 19.1-12, Lukas 16.18)

10 ¹Idio ta Iesus itnan tuanga toa oa ta inasi edap iadag ngan eau Jordan ta iuore ga ila ngan tibur Iudea. Be ipom kapei tinam tiluplup pan pade. Ta ei inasi ele kadonga mambe somisomi ta ipaoatai gid.

²Be gid Parisi tinam boloma pan ngan tobanga ei, ta tibeta ei bedane, “Oangga eaba iket ele oainga ta isuk iadaoa, eine tutui, mao madongan?”

³Ei ikoli led posanga ta ibeta gid, “Moses ikado posanga madongan pagimi?”

⁴^bTa tikeo, “Moses ilongo ngan eaba ibode laulau ngan ketnga oainga ta ibada pan iadaoa ta isuk ei ga ila.”

⁵Ta Iesus ikeo pagid, “Gimi apaki tangami ngan Deo ele posanga somisomi tau, tota Moses ibode apu toaine pagimi. ⁶Be mugaeai tau, Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot, be ‘ikado gid panua ga tiuot arangaranga ga taine.’ ⁷^dTa ele laulau ikeo pade ga bedane, ‘Ngan ipu toaine, eaba ga itnan itama ga itna ta ila ilup toman ngan iadaoa, ⁸ta eine mambe gisirua tinid iuot kelede.’ Toa bedaoa ta tirangrang ngan timan rua pade mao. Gisirua tiuot kelede Deo imatai. ⁹Tota danga toa Deo ikaukau, irangrang ngan eaba eta iket mao.”

¹⁰Idio ta idudunga lumaeai ta ele aluagau tibeta ei ngan posanga idil toa ne pade. ¹¹^eTa ikeo pagid, “Oangga sai isuk iadaoa ta iuai taine pau, eine ikado kadonga arala iadaoa mugamuga imatai. ¹²Ga oangga taine itnan iadaoa ta iuai eaba pau, ei pade ikado kadonga arala iadaoa mugamuga imatai.”

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan

(Mateus 19.13-15, Lukas 18.15-17)

¹³Idio ta gid panua tital gid gergeu ga tila pan Iesus. Ta tiuangga ei idol ibage ga idae ngan gid. Be ele aluagau tidaba gid. ¹⁴Be ei igera ta

^y 9.48 Ais 66.24   ^z 9.49 Panua oatainga ad edengada tiadi mambe Iesus ele posanga ipu ngan lain 49 eine ga bedane: *Titil sol ga idae ngan tenainga toa ngada oa ngan kadonga tenainga ga iuot kemi Deo imatai. Ta lalaede toa bedaoa, gid kadonga kulupulupu ga iuotot ngan leg panua toa ngada ne mambe dinga inono tinid, ta ikado gid ga tiuot panua kemikemi ga timan Deo kekelen ele.*   ^a 9.50 Mt 5.13, Lu 14.34   ^b 10.4 Lo 24.1-4, Mt 5.31   ^c 10.6 OM 1.27, 5.2   ^d 10.7-8 OM 2.24, Ep 5.31-33   ^e 10.11 Mt 5.32

ilolo bake ta ikeo, “Alongean gid gergeu ga tinam pagau. Apaidi gid mao, ngansa madonga Deo ibageai eine togid panua toa bedane. ¹⁵ Nakeo tautaunga pagimi: Oangga sai ilongean Deo ga iman aea maron lalaede mambe gid gergeu toa ne mao, eine ga irangrang ngan ibada madonga Deo ibageai mao.” ¹⁶ Idio ta ikisi gid gergeu kelede kelede, ta idol ibage ga idae ngan gid ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid.

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus

(Mateus 19.16-30, Lukas 18.18-30)

¹⁷ Idio ta Iesus ilalala edapeai, be eaba ede ilado ga ila pan ta ikor iae ta ibeta ei bedane, “Eaba kemi paoatainga am, gau ga nakado mado ta nabada madonga kemi somisomi?”

¹⁸ Be Iesus ikeo pan, “Eao oato gau ‘eaba kemi’ ngan saoa? Eaba eta pade kemi mao. Deo kekelen ei kemi. ¹⁹ Be eao oatai ngan Deo ele apu. Ikeo ga bedane, ‘Eao pamate eaba ede pade mao. Eao kado arala ta paeabu ngan oainga mao. Eao lublub mao. Oangga eao madid ngan posanga, irangrang ngan eao pakaka mao. Irangrang ngan eao pakaka eaba ede pade ta bada ele danga sisid mao. Manta lolon ngan tamam ga tnam ta nasi linged.’ ”

²⁰ Ta eaba toa oa ikeo, “Eaba paoatainga am, mugaeai gau kakauede ga irangrang ngan labone, gau nanasnasi gid apu toa ngada ne.”

²¹ Iesus imata inono ei be ikim ei tau ta ikeo, “Lem idil kelede mon imata karanga maitne. La longean lem danga sisid toa ngada oa pagid panua ta tiuol. Ta bada lem pat ta oade ga ila pagid panua lululunga ad. Toa bedaoa ta lem danga sisid kemikemi ienono buburiai. Ga kus ta nam nasi gau.”

²² Ei ilongo posanga toa ne ta imata imalai, be ilolo itangtang ta itnan ei ga ila. Ngansa ele danga sisid busa.

²³ Iesus imata igera pol gid ele aluagau ta ikeo, “Eine kulupu tau ngan gid panua toa led danga sisid busa ngan tibada madonga Deo ibageai!”

²⁴ Be gid aluagau tikakrik ngan ele posanga toa ne. Be ikeo pagid pade, “Leg gergeu, eine kulupu tau ngan gid panua ngan tibada madonga Deo ibageai! ²⁵ Oangga kamel itoba ngan ipurususu ngan salumu aea baba, eine ga kulupu ngan ei, mao madongan? Be kulupu ga kulupu tau ngan eaba sai toa ele danga sisid busa, ngan ibada madonga Deo ibageai.”

²⁶ Ta gid aluagau tikakrik kapei tau ta tibetabeta pol ngan gid, “Toa bedaoa ta sai irangrang ngan Deo ibada ei mulian?”

²⁷ Be Iesus imata ila pagid ta ikeo, “Gid eababa tirangrang mao. Be danga eta ikulupu ngan Deo mao. Ei irangrang ngan ikado danga toa ngada ne.”

---

^f 10.15 Mt 18.3   ^{*} 10.19 IM 20.12-17, Lo 5.16-20

²⁸Be Petrus ikeo pan bedane, “Ega, gai atnan lemai danga sisid toa ngada oa ta anama anasi go!”

²⁹Ta Iesus ikeo, “Nakeo tautauga pagimi, oangga sai itnan ele luma, ga itar kapepei, ga aea kakakau, ga iliuliu, ga itna, ga itama, ga ele gergeu, ga aea dadanga, ngan luanga gau ga leg ato kemi, ³⁰eine Deo ga ikoli buno pade pan eaba toa oa. Ei ga ibada gid luma, ga itar kapepei, ga aea kakakau, ga iliuliu, ga itnatna, ga gid gergeu, ga gid dadanga. Eaba toa oa ga imamado tanoeai maitne, be Deo ga ikoli kemi pan bedaoa. Be ei ga ibada ieieinga pagid panua papaeamao bagedeai pade. Be muriai ei ga ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. ³¹^hBe panua busa toa edad kapei labone, muriai edad ga isulug. Be panua busa toa edad mao labone, muriai edad ga iuot kapei.”

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian

(Mateus 20.17-19, Lukas 18.31-34)

³²ⁱIdio ta Iesus asingada ele aluagau tinasi edap ila ngan tuanga Ierusalem, be Iesus imugamuga ngan gid. Ele aluagau timatala, be gid panua toa tinasnasi gid oa timataud. Be ei ibada ele aluagau sangaul igegea rua ta iaoa inasi pagid pade ngan saoa danga ga iuot toa eoa. ³³Ta ikeo, “Ega, gita talalala ga tala Ierusalem, be gid panua ga tidol Eaba Inat ga idae pagid madidnga tenainga ad ga apu ad bagedeai. Ta gid ga tipamadid ei ngan posanga ta tirau posanga ngan pamatenga ei. Eine ga tidol ei ga idae pagid alu padengada bagedeai. ³⁴Ta gid ga tigalinge paeamao ngan ei, ga tiplapla ei, ga timuimui ei, ga tirau ei ga imate. Be muriai ngan ado tol, eine ga idae mulian.”

Jems ga Ioanes tiuanga tibada edaeda kapei

(Mateus 20.20-28)

³⁵Idio ta Sebedi ele gergeu rua, Jems ga Ioanes, tila boloma pan Iesus ta tikeo, “Eaba paoatainga am, gairua akeo ga eao kado saoa danga gai abeta go ngan.”

³⁶Ta ikeo, “Akim nakado mado ngan gimirua?”

³⁷Ta tikeo pan, “Muriai oangga edam iuot kapei tau, gai akim eao longo ngan gairua abada edaeda kapei toman ngan eao, ta ede ngan gai imado ngan bagem oatai, be ede pade imado ngan bagem angas.”

³⁸^jBe Iesus ikeo pagisirua, “Gimirua aoatai ngan saoa danga abeta ngan ne mao. Loba ieieinga aea toa teta pade ga naun, gimi arangrang ngan aun pade? Be paliliunga toa teta pade nabada, gimi arangrang ngan abada pade?”

³⁹^kTa gisirua tikeo pan, “Be. Gairua arangrang.”

^h 10.31 Mt 20.16, Lu 13.30   ⁱ 10.32-34 Mk 8.31, 9.31   ^j 10.38 Mk 14.36, Lu 12.50

^k 10.39 PA 12.2, PM 1.9

Ta Iesus ikeo pagisirua, “Tautaunga, gimirua ga aun loba ieieinga aea mambe gau naun, ga abada paliliunga ieieinga aea mambe gau pade. ⁴⁰Be sapadua ga timado ngan bageg oatai ga bageg angas, eine danga togau mao. Deo kekelen ibada gid mul toa ne pagid panua toa ei isio.”

⁴¹Io, gid aluagau padengada tilongo posanga toa oa ta lolod bake ngan Jems ga Ioanes. ⁴²¹Be Iesus ibaba gid ga tinam pan ta ikeo pagid, “Gid panua toa tibada edaeda mambe madidnga togid alu padengada, gimi aoatai ngan led kadonga na. Timadid matua ta tipaeaea led panua. Ga led panua toa edad kapepei tikado kulupu tau ngan gid. ⁴³^mBe irangrang ngan gimi anasi kadonga toa ne mao. Be sai ngan gimi iuangga ieda iuot kapei, manta ikado naurata ngan luanga gimi. ⁴⁴Ga sai iuangga imadid ga imuga ngan gimi, ei ga iman paeaeanga ngan gimi toa ngada ne. ⁴⁵Ngansa Eaba Inat, ei pade inama ngan gid panua tilua ei mao, be ei inama ngan luanga gid panua. Ta ilongean ei mulian ga imate ngan patutuinga panua busa ad gigi kapei Deo imatai.”

Iesus ikado kemi Bartimeus imata sususu

(*Mateus 20.29-34, Lukas 18.35-43*)

⁴⁶Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau tila Ieriko. Ta gisingada ipom kapei titnan Ieriko ga tila. Be Bartimeus, gergeu ton Timeus, imamado edap isaleai. Ei imata sususu, be somisomi igaugau pat ga danga sisid pagid panua. ⁴⁷Ei ilongo ngan Iesus Nasaret aea ilalala ga inam ta ibaba matua bedane, “Iesus, Devit itub,ⁿ uduan gau.”

⁴⁸Be panua busa tidaba ei ta tikeo, “Eao mumun!”

Be mao. Ei ibaba matua pade, “Devit itub, uduan gau!”

⁴⁹Ta Iesus iae tor ga imadid ta ikeo, “Ababa ei ga inam.”

Tota tibaba eaba toa imata sususu oa, ta tikeo pan, “Lolom pu ta dae madid. Ei ta ibaba go!” ⁵⁰Tota itado ele pononga mamarae ga idio ta manmanae idug ga idae imadid ta ila pan Iesus.

⁵¹Ta Iesus ibeta ei bedane, “Eao kim nakado mado ngan go?”

Ta eaba toa imata sususu oa ikeo, “Eaba paoatainga am, gau nakim matag pal ta nageragera pade.”

⁵²^oTa Iesus ikeo pan, “Eao la. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga matam iuot kemi.” Mole mao, eaba toa oa igeragera pade ta inasi Iesus toa edapeai oa.

Iesus ila idudunga Ierusalem mambe maron kapei

(*Mateus 21.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19*)

11 ¹Idio ta Iesus asingada ele aluagau tipaboloma Ierusalem ta tiuot ngan tuanga Betpage ga Betani boloma ngan bereo Oliv. Ta ei

¹ 10.42 Lu 22.25-26   ^m 10.43 Mt 23.11, Mk 9.35   ⁿ 10.47 Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub* ngan Mt 1.16.   ^o 10.52 Mk 5.34

isula ele aluagau rua ² ta ikeo pagisirua, “Gimirua ala ngan tuanga ga matadai ne. Be tutui ngan gimirua ala aot toa eoa, gimi ga agera donki daenga pau ede tikaukau ngan oaro. Donki toa oa, eaba eta imado ngan maitne. Apola aea oaro ta abada ei ga inam. ³ Be oangga eaba eta ibeta gimirua, ‘Ikamado ga akado bedane?’ gimi ga akoli ele posanga bedane, ‘Maron ele bokonga ngan. Be mole mao ei ga isula ei ta iluai mulian toa nene.’ ”

⁴ Idio ta gisirua tila ta tigera donki toa oa. Panua tikaukau ei atama iaoai boloma edap isaleai. Tota gisirua tipola aea oaro. ⁵ Be panua edengada timadmadid toa eoa tikeo pagisirua, “Gimirua akado mado ga apola donki aea oaro?” ⁶ Ta tikeo pagid mambe Iesus ikeo ngan. Tota panua toa oa tilongo, ⁷ ta gisirua tibada donki ga ila pan Iesus. Ta tidol led pononga mamarae ga idae donki ipaoeai ta Iesus idae imado ngan. ⁸ Be panua busa tilalo led pononga mamarae ga idio edapeai, be padengada tila dadangai ta tiket abei ilaun ga inam ta tilalo edapeai pade. ⁹ Panua busa tilalala ga timuga ngan ei, be padengada tilalala muriai ta tibaba bedane,

“Maron, gai asoa edam ga idae!⁹
Maron ipamatua eaba toa inama ngan ei ieda ne!”

¹⁰ “Maron ipamatua eaba toa ne, ta ei ga imadid ga imugamuga ngan gita mambe tibuda Devit mugaeai.
Tasoa Maron ieda gadae tau!”

¹¹ Tota Iesus iuot Ierusalem ta idudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta imata igera alele danga toa ngada oa. Be ado uangga idil, tota iuot ga ila Betani toman ngan ele aluagau sangaul ga igegea rua.

Iesus iposa ngan abei fik, muriai ga itautau mao
(*Mateus 21.18-19*)

¹² Ngan ado sae Iesus asingada ele aluagau titnan Betani ta tilalala pade, be Iesus pitoreanei. ¹³ Ei igera abei fik ede toa ilaun iuotot ga imadmadid boloma tede. Ta ei ila boloma, ngansa uangga igera, itautau eta ienono, mao mao. Be itautau eta mao. Ilaun kekelen ienono, ngansa aea laoe maitne. ¹⁴ Tota ikeo pan abei toa oa bedane, “Irangrang ngan eaba eta ian tautaudim pade mao ga ilalala ga ila.” Be ele aluagau tilongolongo posanga toa oa.

---

^p 11.9 Sng 118.25-26   ^q 11.9 Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae* ngan posanga Grik eine ga bedane: *Osana*. Be tikeo toa bedaoa pade ngan lain 10.
^r 11.13 Lu 13.6

Iesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(*Mateus 21.12-17, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22*)

¹⁵Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila tiuot Ierusalem. Ei idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga ga gid panua tiuolol danga sisid Deo ele lumaeai. Ta ipatabul gid popou togid panua tilaumlale ngan pat, ga ipatabul gid mul madonga aea togid panua toa tilongean gid man barur ga panua tiuolol. ¹⁶Ta ipakala gid panua ngan badanga danga sisid ga idudunga ngan Deo ele luma aea ala. ¹⁷Ta ipaoatai gid ta ikeo, “Deo ele laulau aea posanga ga bedane,

“ ‘Gau leg luma, gid panua ga tiuato luma raring aea togid alu toa ngada ne.’

Be gimi apul ga iman baba mumulnga aea togid panua lublubnga ad.”

¹⁸Idio ta gid madidnga tenainga ad ga apu ad tilongo bedaoa ta tiloilo edap ngan pamatenga ei. Be timataud ei, ngansa gid ipom timatala ngan ele paoatainga.

¹⁹Idio ga lailai, Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga ga tila.

Eaba sai ilolo matua ngan Deo, Deo ga ilongo ei
(*Mateus 21.20-22*)

²⁰Gaisala ngan ado sae Iesus asingada ele aluagau tilalala ga tila ta tigeria abei fik toa Iesus iposa ngan. Be iuaroar ga ilaun toa ngada oa imalai ga imisi. ²¹Ta Petrus imata nanan Iesus ele posanga ta ikeo, “Eaba paoatainga am, gera. Abei fik toa made eao posa ngan, tota imisi!”

²²Ta Iesus ikoli ele posanga ta ikeo, “Manta lolomi matua ngan Deo. ²³“Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai ikeo pan lusi ga oaine bedane, ‘Eao dae ta dug ga sulug tadiai,’ ta eaba toa oa ilolo ruangada mao, be ilolo matua ta iadi mambe ele posanga toa oa ga iuot, eine ga iuot tautaunga ngan ei. ²⁴Ngan ipu toaine nakeo pagimi, saoa danga gimi araring ta abeta Deo ngan, manta lolomi matua ta aeadi mambe lemi posanga toa oa ga iuot. Ta eine ga iuot tautaunga ngan gimi. ²⁵⁻²⁶”Be oangga amadid ga araring ta matami nanan ami gagal pan oaemi ede pade ngan ele idil paeamao eta, manta asamum ele kadonga sat toa oa. Toa bedaoa ta Tamami toa buburiai oa ga isamum gimi lemi kadonga sasat pade.”^x”

---

^s 11.17 Ais 56.7, Jer 7.11   ^t 11.18 Mk 14.1   ^u 11.23 Mt 17.20   ^v 11.24 Mt 7.7

^w 11.25-26 Mt 6.14-15   ^x 11.25-26 Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: ²⁶ *Be oangga gimi asamum ele kadonga sasat mao, Tamami toa buburiai oa ga isamum gimi lemi kadonga sasat mao pade.*

Gid madidnga tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(*Mateus 21.23-27, Lukas 20.1-8*)

²⁷Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila Ierusalem pade. Ei ilalala gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapepei togid Iuda tila pan. ²⁸Ta tibeta ei bedane, “Sai idol naurata toa ne ga idae bageamei ta isula go ngan aea kadonga?”

²⁹Ta Iesus ikeo pagid, “Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga ede. Ta oangga akoli leg posanga, eine ga nakeo pagimi ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne. ³⁰Paliliunga toa Ioanes ikakado mugaeai, eine inam buburiai ga inam, mao inam pagid eababa? Akoli leg posanga!”

³¹Be tiraurau posanga pol ngan gid ta tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga inam, eine ga ikeo, ‘Ikamado ga lolomi matua ngan ele posanga mao?’ ³²Be irangrang ngan takeo ga inam pagid eababa mao pade.” Tikeo bedaoa ngansa timataud gid ipom, ngansa gid busa tiadi mambe Ioanes ibada Deo iaoa tautau.

³³Tota tikoli Iesus ele posanga bedane, “Gai aoatai mao.”

Ta ikeo pagid, “Goibe, gau pade ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.”

Oanenga itna ngan panua papaeamao tikado naurata ngan dadanga oain
(*Mateus 21.33-46, Lukas 20.9-19*)

12 ¹Idio ta Iesus itatado gid oanenga itna pagid ta ikeo, “Eaba ede iarum gid abei oain aea dadangai. Ei itado ala ngan ga ikado tibur ede kemi ngan bibnga oain itautau ta tibada isul ngan. Ga ikado luma mamarae ede ngan gid panua timadid ngan ta matad ikilele. Ga kus ta ilongean dadanga toa oa pagid panua naurata ad bagedeai, be ei ila ngan tibur ede pade aluai.

²“Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele paeaeanga ede ga ila pagid panua naurata ad ngan badanga oain itautau idanga etangada ga inam pan. ³Be gid tiluku ei ta tirau ei ta tisere ei ga iluai sapaeen. ⁴Be dadanga itama isula ele paeaeanga ede pade ga ila pagid, be tirau ei ga idae ilaborai ga tipamaeamae ei. ⁵Idio ta isula ele paeaeanga ede pade ga ila, be tirau ei ga imate. Tota isulasula ele paeaeanga busa pagid, be tiraurau edengada ga tipapamate padengada.

⁶“Ila ga ele eaba keledede idio. Eaba toa oa, ei inat toa ikim ei tau. Dadanga itama isula ei ga ila muriai ngan ele paeaeanga toa ngada oa ta ikeo, ‘Eine ga tilolon ngan natug.’

⁷“Be gid panua naurata ad tiposa pol ngan gid bedane, ‘Eaba toa ne muriai ga ibada danga sisid toa ngada ne ton itama. Io, tarau ei ga imate.

† 12.1 Ais 5.1-2

Ta ele danga sisid toa ngada ne ga iman leda!^{8z}Tota tiluku ei ta tirau ei ga imate. Be titado ipat ga ila gaot ngan dadanga aea ala.

⁹“Toa bedaoa ta dadanga itama ga ikado mado? Eine ga inam ta ipaeabu ngan gid panua naurata ad ta idol dadanga oain ga idae pagid panua padengada bagedeai. ¹⁰“Posanga ga oaine ienono ngan Deo ele laulau, be kado gimì aoato mao? Ikeo bedane,

“Pat toa ne, gid panua tikakado luma tiuangga eine paeamao ta titado ga iduaea.

Be labone iman luma aea kisinga.

¹¹ Maron ikado ga iuot bedane,

ta gai agera eine kemi tau ta amatala ngan.’ ”

¹² Be gid tiuangga tiluku ei, ngansa tiuatai mambe ei itado oanenga itna toa ne ga idodo gid. Be timataud gid ipom, tota titnan ei ga tila.

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?

(Mateus 22.15-22, Lukas 20.20-26)

¹³^bIdio ta gid madidnga tisula Parisi edengada toman ngan Erot ele panua edengada ga tila pan Iesus. Tiuangga tipabuobuo ei ngansa tikim tigeria ei ikado posanga idil eta paeamao ta iranrang ngan tipamadid ei ngan posanga. ¹⁴Tota tila tikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, gai aoatai mambe eao eaba posanga tautaunga am. Eao kado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau, ngansa eao mataud eaba eta mao. Be eao papaoatai gid panua ngan Deo ele edap tautaunga. Be keo pagai, eine tutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa, mao madongan? Eao keo ga gita manta taol, mao mao?”

¹⁵Be Iesus iuatai ngan led pakakanga ta ikeo pagid, “Ikamado ga atoba gau? Abada pat eta ga inam ta nagera!” ¹⁶Io, tibada ga ila pan, ta ibeta gid, “Sai ianun ga ieda ienono ngan pat toa ne?”

Ta tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”

¹⁷^cTa Iesus ikeo pagid, “Io, danga ton Kaisa, abada ga ila pan Kaisa, be danga ton Deo, abada ga ila pan Deo.”

Gid tilongo ele posanga ta tikakrik ngan ei.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian

(Mateus 22.23-33, Lukas 20.27-40)

¹⁸^dIdio ta gid Sadiusi tila pan Iesus. Gid tikeo ga panua matemate tiranrang ngan tidae mulian mao. Ta tikeo pan bedane, ¹⁹^e“Eaba

^z 12.8 Ibr 13.12   ^a 12.10-11 Sng 118.22-23   ^b 12.13 Lu 11.53-54   ^c 12.17 Ro 13.7

^d 12.18 PA 23.8   ^e 12.19 Lo 25.5

paoatainga am, Moses ibode apu ede pagita ta ikeo ga, ‘Oangga eaba eta itar kapei imate ta itnan iadaoa ga idio, be ele gergeu eta mao, manta itar kakau iuai asape toa oa ta tipopo itar kapei aea kolinga eta.’”

²⁰“Be ado ede, arangaranga lima ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad lautabe iuai taine, ga kus ta imate, be gisirua led gergeu eta mao. ²¹Tota itar kakau atange iuai asape toa oa, be ei pade ipopo gergeu mao ga imate. Ga kus ta itar kakau tol aea iuai ei ga imate toa bedaoa pade. ²²Kadonga lalaede iuot ngan gid arangaranga toa lima ga rua oa. Tipopo gergeu mao be timate. Ta muriai taine toa oa imate pade. ²³Tota ngan ado toaiua, oangga gid matemate tidae mulian, taine toa oa ga iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga rua oa tiuai ei.”

²⁴Ta Iesus ikeo pagid, “Gimi abuobuo ngansa aoatai ngan Deo ele laulau aea posanga mao, ga aoatai ngan iura mao pade. ²⁵Ngansa muriai, oangga panua matemate tidae mulian, eine ga tiuaioai mao ga tipapaoai led gergeu mao pade. Be gid ga tiuot mambe gid anggelo buburiai. ²⁶Be posanga ngan gid matemate tidae mulian ienono ngan Moses ele laulau, be gimi aoato mao? Ikeo ga Deo ele babanga iuot abei kakauede iloleai ta ikeo pan Moses bedane, ‘Gau Deo ton Abraam ga Aisak ga Iakop.’^g ²⁷Agera, ei Deo togid panua matemate mao. Ei Deo togid panua matad bibita. Gimi abuobuo kapei tau.”

Deo ele apu isaoa kapei?

(*Mateus 22.34-40, Lukas 10.25-28*)

²⁸^hBe madidnga ede apu aea ilongolongo gid Sadiusi aoad kaukau pan Iesus, ta igera mambe ei ikoli led posanga kemi tau, ta ibeta ei bedane, “Deo ele apu isaoa kapei ngan apu toa ngada oa?”

²⁹ⁱTa Iesus ikoli ele posanga bedane, “Apu ga oaine kapei ga kapei tau. Eine ga bedane, ‘Gimi Israel alongo! Maron Deo togita ei Deo kelede. Ei kekelen Maron. ³⁰Be eao manta kim tau am Maron Deo kapei tau ngan lolom, ga tautaudim, ga lem oatainga, ga uram.’ ³¹Be apu kapei ede pade eine ga bedane, ‘Eao manta kim lem eaba ede pade mambe kim go mulian.’ Apu eta pade kapei mambe toa rua ne mao.”

³²Ta madidnga apu aea toa oa ikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, lem posanga kemi. Tautauga Deo kekelen ei Maron, be Deo eta pade mao, mambe eao keo. ³³^kGa manta takim ei tau ngan loloda, ga leda oatainga, ga urada. Ga manta takim eaba ede pade mambe takim

---

^f 12.26 IM 3.2,6   ^g 12.26 Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaeai* ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.   ^h 12.28 Lu 10.25-28   ⁱ 12.29-30 Lo 6.4-5   ^j 12.31 Wkp 19.18
^k 12.33 1Sml 15.22, Hos 6.6

gita mulian. Oangga tanasi apu toa rua ne, eine kadonga toa ne iasal gid tenainga imata ede ga ede ga gid tenainga tinono ngan dinga ga imomout ga kus.”

³⁴Ta Iesus igera mambe eaba toa oa ikoli posanga mambe ei eaba oatainga aea kemi ta ikeo, “Eao boloma ngan badanga madonga Deo ibageai.” Idio ta gid panua timataud ngan betanga Iesus ngan posanga eta pade.

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus
(*Mateus 22.41-46, Lukas 20.41-44*)

³⁵Idio ta Iesus ipapaoatai gid panua gadudunga ngan Deo ele luma aea ala ta ikeo, “Ikamado ga gid madidnga apu ad tikeo ga Kristus¹ eine iaoa kelede pan Devit? ³⁶”Ngansa ngan pamatuanga inam pan Itautau Tutui, Devit ikeo,

“ Maron Deo ikeo pan ag Maron bedane:
“Eao dio mamado ngan bageg oatai,
ga irangrang ngan nadol am miri itamatama ga tidio aem
ibuloloeai.” ’

³⁷Agera, Devit pade iuato eaba toa oa aea Maron. Tota ei ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit madongan?”

Be gid ipom tinid igelgel ngan longonga Iesus ele posanga.

Iesus iposa ngan kadonga papaeamao togid madidnga apu ad
(*Mateus 23.1-36, Lukas 20.45-47*)

³⁸Idio ta Iesus ipapaoatai gid ipom ta ikeo, “Gimi agabit kemi ngan gid madidnga apu ad. Gid tikim tau ngan dolnga pononga mamarae ta tilalala alele. Ga oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim panua busa tikeo ‘ado kemi’ ta tilolon ngan gid. ³⁹Ga oangga tila ngan luma raring aea, ga tila ngan gid eaneannga kapeipei, gid tikim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapeipei. ⁴⁰Be tipakaka gid asapsape ta tibabada sapaean led luma ga danga sisid. Ga kus ta tiraring mamarae, be led raring eine pakakanga aea. Muriai gid ad panasnga ga paeamao ga paeamao tau.”

Asape lululunga aea idol ele tenainga
(*Lukas 21.1-4*)

⁴¹Idio ta Iesus imamado boloma ngan apou tenainga aea toa Deo ele lumaeai. Ei igeragera gid ipom tinam tidoldol led pat ga idudunga ngan

---

¹ 12.35 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.   ^m 12.36 Sng 110.1

apou toa oa. Panua busa toa led pat ga danga sisid busa tidoldol led pat kapepei. ⁴²Be asape ede lululunga aea inam ta idol pat gereirei rua. Pat toa oa iranrang mambe pat singsingia kelede.

⁴³"Ta Iesus ikamo ele aluagau ga tinam pan ta ikeo pagid, "Nakeo tautaunga pagimi, asape lululunga aea toa ne ele tenainga iasal tenainga togid panua toa ngada ne. ⁴⁴Ngansa gid toa ngada oa led danga sisid busa ta tipota ilia iman led tenainga. Be asape toa ne, ele danga sisid imata karanga mao, be ei idol ele pat madonga aea toa ngada oa ga kus."

Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo ele luma ga isulug

(Mateus 24.1-2, Lukas 21.5-6)

13 ¹Idio ta Iesus iuanga itnan Deo ele luma ta ilalala ga ila, be ele aluagau ede ikeo pan bedane, "Eaba paoatainga am, gera Deo ele luma aea mosi kemi tau ga aea pat kapepei!"

²"Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Eao gera gid luma kapepei toa ne aea mosi kemi na? Muriai luma toa ne aea pat eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine ga tirepe toa ngada ne ga isulug."

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot

(Mateus 24.3-14, Lukas 21.7-19)

³Idio ta Iesus idio imado ngan bereo Oliv ta igera Deo ele luma imadmadid iadag. Be Petrus ga Jems ga Ioanes ga Andreas kekelegid tila pan ta tibeta ei bedane, ⁴"Eao keo pagai, gid danga kulupulupu toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan mambe gid danga toa ne teta pade ga iuot?"

⁵Ta Iesus ikoli led posanga bedane, "Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta ipakaka gimi. ⁶Ngansa panua busa ga tinam ngan gau edag ta tikeo ngan gid mulian bedane, 'Gau eaba toa Deo isula gau ne.' Ta gid ga tipabuobuo panua busa. ⁷Be oangga gimi alongo paraunga kapepei iualu boloma ga aluai, atogragimi ngan mao. Gid paraunga toa bedane ga iuotot, be ado muriai ga muriai tau ga iuot maitne. ⁸Ngansa panua ngan alu ede ga tiparau pagid alu ede pade, be maron kapei ede ele panua ga tiparau pagid panua ton maron kapei ede pade. Ngan tibur edengada nauruge ga inuga tano ga isamimi. Be sapanga kapepei ga iuotot pade. Be gid danga kulupulupu toa ne iranrang ngan kus manmanae mao, mambe ieieinga iuot ngan taine mugaeai ngan ipopo gergeu.

⁹"Be gimi agabit kemi. Ngansa gid panua ga tidol gimi ga adae pagid madidnga patutuinga posanga ad bagedeai. Ta gid ga timuimui gimi luma raring aea iloleai. Ta gid ga tipamadid gimi ngan posanga pagid gavana ga mamaron kapepei matadeai, ngansa gimi anasi gau. Ta gimi

ⁿ 12.43 2Ko 8.12   ^o 13.2 Lu 19.44   ^p 13.9 Mt 10.17-20

ga apamatua leg posanga ila pagid. ¹⁰Be mugaeai ngan ado toaiua, leg panua ga tipaola ato kemi ga ila pagid alu toa ngada ne tanoeai. ¹¹Be oangga tidol gimi ga adae bagedeai ta tipamadid gimi ngan posanga, irangrang ngan lolomi ede ga ede ngan saoa edap aoangga anasi ngan kolinga led posanga solsolnga oa mao. Be saoa posanga Deo idol aoamiai ngan ado toaiua, manta akoli ga ila pagid. Ngansa eine gimi lemi posanga mao, be Itautau Tutui ele posanga.

¹²Be eaba itar kapepei ga aea kakakau ga tidol ei ga idae pagid madidnga bagedeai, ta gid ga tirau ei ga imate. Be gergeu tamatamad ga tikado toa bedaoa pade ngan led gergeu. Ga gid gergeu ga timan tnad ga tamad ad isat ta tikeo pagid madidnga ta tirau gid ga timate. ¹³Be panua toa ngada ne ga lolod itola ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau edag. Be oangga sai imadid matua ga irangrang ngan ele madonga tanoeai kus, eine Deo ga ibada ei mulian.”

Yesus iposa ngan danga ede paeamao ga paeamao tau ga iuot
(*Mateus 24.15-28, Lukas 21.20-24*)

¹⁴Yesus ikeo pade bedane, “Be muriai gimi ga agera danga ede paeamao ga paeamao tau imadmadid ngan mul ton Deo ta ikado ga panua tiaoa ta titnan ele luma ga idio sapaean. (Eaba iuato laulau manta iuatai kemi ngan posanga toa ne.) Ngan ado toaiua, gid panua timamado Iudea manta tiaoa ga tila bereoeai. ¹⁵Be oangga sai imamado luma ipaoeai, ei manta isulug ta iaoa manmanae. Irangrang ngan idudunga ele lumaeai ngan badanga ele danga etangada mao. ¹⁶Be oangga sai imamado dadangai, irangrang ngan ipul ei mulian ngan badanga ele pononga gaot aea mao. ¹⁷Be paeamao tau ngan gid taine apapanga ga gid pinapina ngan ado toaiua. Gid tal mon ga kulupu ngan eaoanga. ¹⁸Be manta araring ta danga paeamao toa ne iuot ngan aoara lolo mao. ¹⁹Ngansa ngan ado toaiua, danga kulupulupu tau ga iuot. Ngan danga toa ngada ne led otnga ga irangrang ngan labone, danga eta kulupu bedaoa iuot mao, be muriai pade danga eta kulupu bedaoa ga iuot mao pade. ²⁰Be oangga Maron ikeo ga gid danga kulupulupu toa ne ga idio mole, panua toa ngada ne tanoeai ga timukuru. Be ei imata nanan ele panua toa isio gid, ta ikeo ga danga kulupulupu toa ne ga idio mole tau mao. ²¹Ngan ado toaiua, oangga eaba eta ikeo pagimi, ‘Ega, eaba tiuato ei Kristus^x tota eko!’ mao ‘Ei tota eoa!’ irangrang ngan aadi posanga toa oa mao. ²²Ngansa panua busa ga tinam ta tipakaka ta tikeo, ‘Gau Kristus.’ Be padengada ga tipakaka ta tikeo ga tibada Deo iaoa. Ta gid ga

---

^q 13.11 Lu 12.11-12   ^r 13.12 Mt 10.21   ^s 13.13 Mt 10.22, Ins 15.21   ^t 13.14 Dan 9.27, 11.31, 12.11   ^u 13.15 Lu 17.31   ^v 13.17 Lu 23.29   ^w 13.19 Dan 12.1, PM 7.14

^x 13.21 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.   ^y 13.22 PM 13.13

tikado uisinga iman kilala ga gid danga ipamatala panua busa. Ta oangga tirangrang, gid ga tipabuobuo Deo ele panua toa isio gid. ²³Toa bedaoa ta gimi agabit kemi. Gau napalongo gimi motean ngan danga toa ngada ne.”

Muriai, Eaba Inat ga inam

(Mateus 24.29-31, Lukas 21.25-28)

²⁴Jesus ikeo pade bedane, “Be ngan ado toaiua, oangga gid danga kulupulupu toa oa kus, tota

“ado ga iuot dodom, be taiko ga itara mao,

²⁵ be gid gigima ga titaptap mariambai ga tisulug,
be gid danga kapepei mariambai ga inogonogoi.”

²⁶“Ga kus ta panua ga tigera Eaba Inat isulug ga inam ngan gid laulau toman ngan iura kapei ga ele taranga. ²⁷^bGa kus ta ei ga isula ele anggelo ga tila ngan tano igal toa pange oa ta tipaluplup ele panua toa isio gid. Gid ga tipaluplup gid ngan tibur toa ngada ne, ngan tano aea digedige ga ila bubur aea digedige pade, ta tibada gid ga tinam.”

Oanenga itna ngan abei fik

(Mateus 24.32-35, Lukas 21.29-33)

²⁸Jesus ikeo pade bedane, “Gimi alongo oanenga itna ngan abei fik ta abada oatainga. Oangga ibogaboga aea eau ga ilaun papau iuotot, eine gimi aoatai, ado aea sau teta pade ga iuot. ²⁹Toa bedaoa ta oangga gimi agera gid danga toa ne iuotot, eine gimi aoatai, ado toaiua ta inam boloma, mambe eaba imadid atama iaoai. ³⁰Nakeo tautaunga pagimi, gid panua ado toa ne ad ga timate maitne be kadonga toa ngada ne ga iuot. ³¹Mariamba ga tano ga isapa, be irangrang ngan leg posanga isapa mao ga mao tau.”

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao

(Mateus 24.36-44)

³²Jesus ikeo pade bedane, “Be eaba eta iuatai mao, gid danga toa oa ga iuot ngeda, mao ado imata pida be gid danga toa oa iuot. Gid anggelo buburiai tiuatai mao, be Deo Inat iuatai mao pade. Tamag kekelen iuatai. ³³Tota matami arar ga agabit kemi. Ngansa gimi aoatai mao, gid danga toa oa ga iuot ngeda. ³⁴Eine mambe eaba ede itnan ele luma ta ila ngan langa ede. Ei ikeo pagid ele paeaeanga ta timariala ngan ele luma, ta ipota naurata pagid ele paeaeanga kelede kelede. Ta ikeo pan eaba toa imariala ngan atama bedane, ‘Eao gabit kemi.’

^z 13.24-25 Ais 13.10, Jol 2.10, 3.15, PM 6.12-13   ^a 13.26 PM 1.7   ^b 13.27 Mt 13.41

³⁵“Tota agabit kemi, ngansa gimi aoatai mao, luma itama ga iluai mulian ngeda. Ei ga inam lailai, mao bong irabu, mao kokako itang, mao gaisala rumaruma, eine gimi aoatai mao. ³⁶Kado ei inama manmanae ta igera gimi aenono. ³⁷Posanga toa nakeo pagimi ne, eine nakeo pagid panua toa ngada ne: ‘Agabit kemi!’ ”

Gid madidnga tiposa ngan raunga Iesus ga imate

(*Mateus 26.1-5, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53*)

14 ¹Ngan ado toaiua, eaneannga Pasova aea ga eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao inam boloma. Be ado rua imuga ngan eaneannga Pasova aea, gid madidnga tenainga ad ga apu ad tiloilo edap eta ngan pakakanga Iesus ta irangrang ngan tiluku ei ta tirau ei ga imate. ²Be tikeo bedane, “Irangrang ngan takado bedane rabu ngan eaneannga toa ne mao. Ngan kado ta gid ipom tigera ta tiparau.”

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai

(*Mateus 26.6-13, Ioanes 12.1-8*)

³^dIdio ta Iesus imamado Betani ngan luma ton eaba ede ieda Saimon. Mugaeai eaba toa oa aea dibala kankan. Iesus imamado ga ianean, be taine ede inam ibada ele botol pat^e iuon ngan bude ede iuad kemi tiuato nardo. Tigalbatan danga eta ngan bude toa oa mao, ta aea olnga kapei. Be ei ipir botol iaoa ta itok bude dodol toa oa ga idae Iesus ilaborai.

⁴Be edengada ngan gid tigera bedaoa ta lolod bake ta tiposa pol ngan gid bedane, “Ikamado ga itok bude toa ne ga kus sapaeen? ⁵Kemi ngan ilongean bude toa ne ga panua tiuol ngan pat kapei iasal buno tol^f. Toa bedaoa ta ilualua gid panua lululunga ad, be mao.” Tota tidaba taine toa oa.

⁶Be Iesus ikeo, “Adaba ei mao. Ikamado ga akado kulupu ngan ei? Ei ikado kadonga kemi tau ngan gau. ⁷Ngansa gid panua lululunga ad timamado pagimi somisomi. Ta ngan ado isaoa akim, gimi arangrang ngan alua gid. Be gau namamado pagimi somisomi mao. ⁸^hEle luanga ngan gau, tota ikado ne. Ei ipasogo gau motean ngan bude toa ne, ngan muriai nala dengaeai. ⁹Nakeo tautaunga pagimi, muriai gid panua ga tila tipaola leg ato kemi ngan tibur toa ngada ne tanoeai, be eine ga tininipu pade ngan taine toa ne ele kadonga, ta panua ga matad nanan ei.”

^c 13.35 Lu 12.38 ^d 14.3 Lu 7.37-38 ^e 14.3 Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro*. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei. ^f 14.5 Gid Iuda mugaeai tibokoboko ad rai dodol kelede ngan badanga pat buno tol. ^g 14.7 Lo 15.11 ^h 14.8 Ins 19.40

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae pagid madidnga bagedeai
(*Mateus 26.14-16, Lukas 22.3-6*)

¹⁰Idio ta aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, ieda Iudas Iskariot, ila pagid madidnga tenainga ad, ngansa iuangga idol Iesus ga idae pagid bagedeai. ¹¹Tilongo toa bedaoa ta tinid igelgel, be tiposa tautaunga ngan badanga pat silva ga ila pan. Tota isangasanga ado eta kemi ngan dolnga ei ga idae bagedeai.

Iesus asingada ele aluagau tian
(*Mateus 26.17-25, Lukas 22.7-14,21-23, Ioanes 13.21-30*)

¹²ⁱBe ngan ado toa imuga ngan eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao, ngan ado toa titotoi gid sipsip Pasova aea, Iesus ele aluagau tibeta ei bedane, “Eao kim gai ala sida ta akado annga Pasova aea ta taean?”

¹³Tota isula ele aluagau rua ta irenren pagisirua bedane, “Gimirua ala adudunga tuanga iloleai, ta eaba ede ibisi ulo eau aea ga iuot pagimirua. Gimirua ala anasi ei. ¹⁴Ta oangga idudunga ngan luma isaoa, gimirua akeo pan luma itama bedane, ‘Eaba Paoatainga aea iuangga ibeta go: Lem bobo kaluae aea sida, ngan ei ian annga Pasova aea toman ngan ele aluagau?’ ¹⁵Ta ei ga ipasolan gimirua ngan bobo kapei ede ienono gadae luma iloleai. Aea popou ga mul ga danga toa ngada oa ienono motean. Gimirua akado ada annga Pasova aea tota eoa.”

¹⁶Idio ta ele aluagau toa rua oa tila tuanga iloleai ta tigera danga toa ngada oa lalaede mambe Iesus ikeo ngan. Tota tidio tikado annga Pasova aea.

¹⁷Io, ado idil ngan lailai toaiua, ta Iesus asingada ele aluagau tila ngan luma toa oa. ¹⁸^jGid timamado ga tianean, be ikeo pagid bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, eaba ede ngan gimi ga idol gau pagid ag isat bagedeai. Nakeo ngan eaba ede ianean toman ngan gau.”

¹⁹Tilongo bedaoa ta lolod isat kapei, ta gid kelede kelede tibeta ei bedane, “Eine gau mao, na?”

²⁰Ta ikeo pagid bedane, “Eine eaba ede ngan gimi toa sangaul ga igegea rua ne, eaba toa ga igasi aea bret ngan lalate toman ngan gau. ²¹Tautaunga, Eaba Inat ga inasi edap mambe Deo ele laulau ikeo ngan ei, be paeamao tau ngan eaba toa idol Eaba Inat ga idae pagid aea isat bagedeai! Kemi ngan eaba toa oa oangga itna ipopo ei mao.”

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(*Mateus 26.26-30, Lukas 22.14-20, 1 Korin 11.23-25*)

²²Idio ta Iesus asingada ele aluagau tianean, be ei ibada bret ta iposa kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid ta ikeo, “Gimi abada bret toa ne, eine gau medamedag.”

ⁱ 14.12 IM 12.6   ^j 14.18 Sng 41.9

²³Ga kus ta ibada loba ta iposa kemi pan Deo ta ibada pagid, ta gid kelede kelede tiun.

²⁴^kTa ikeo, “Eine gau singig. Singig toa ne iparangrang posanga toa Deo irau ngan ele panua. Eine itoki ngan luanga panua busa. ²⁵Nakeo tautaunga pagimi, gau ga naun oain isul pade mao ga ila irangrang ngan ado toaiua tamado kemi Deo ibageai. Toa eoa ga naun oain pau toman ngan gimi.”

²⁶Idio ta tibau baunga ede ngan Deo, ga kus ta tiuot ga tila ngan bereo Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(*Mateus 26.31-35, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38*)

²⁷^lIdio ta Iesus ikeo pagid, “Gimi toa ngada ne lemi kadonga lolo matua aea ga itap. Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane:

“ ‘Gau ga narau eaba imariala ngan sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin alele.’

²⁸^mBe muriai, gau ga nadae mulian ngan matenga ta namuga ngan gimi ga nala Galili.”

²⁹Be Petrus ikeo pan bedane, “Goibe, gid toa ngada ne led kadonga lolo matua aea ga itap, be irangrang ngan gau leg kadonga lolo matua aea itap mao.”

³⁰Be Iesus ikeo pan bedane, “Nakeo tautaunga pago, labone bong, kokako ga itang parua maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao.”

³¹ⁿBe Petrus ikeo matua pade, “Goibe, gau ga namate toman ngan eao, be irangrang ngan napaisiamo bedaoa ngan eao mao ga mao tau.” Ta gid toa ngada oa tiposa lalaede toa bedaoa pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani
(*Mateus 26.36-46, Lukas 22.39-46*)

³²^oIdio ta Iesus toman ngan ele aluagau tila ngan tibur ede tiuato Getsemani, ta ikeo pagid, “Gimi adio amado nene, be gau nala eoa ta nararing.” ³³Io, ibada Petrus ga Jems ga Ioanes ta tila toman ngan ei, be ilolo ede ga ede ta inaman kemi mao. ³⁴^pTa ikeo pagid, “Gau lolog isat kapei tau, ta naoangga namate. Gimi adio nene be matami arar.”

³⁵Idio ta ila kautede pade ta idol ilabora ga isulug tanoeai. Ta iraring ta ikeo ga oangga edap eta ienono, ikim ado imata toa oa isapir ngan ei.

---

^k 14.24 IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16, Ibr 9.20   ^l 14.27 Sek 13.7

^m 14.28 Mt 28.16, Mk 16.7   ⁿ 14.31 Ins 11.16   ^o 14.32 Ins 18.1   ^p 14.34 Ins 12.27

³⁶“Ta ikeo, “Apa, eao rangrang ngan kado danga toa ngada ne. Tota bada loba ieieinga aea toa ne ga ila aluai ngan gau. Be nasi gau lingeg mao. Nasi eao lingem.”

³⁷Ga kus ta iluai mulian pagid, ta igera tienono. Ta ikeo pan Petrus, “Saimon, eao eno na? Eao rangrang ngan matam arar ado imata keleta mao? ³⁸Gimi matami arar kemi ga araring ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao. Ngansa lolomi ikim inasi Deo, be tinimi iura mao.”

³⁹Idio ta ila iraring toa bedaoa pade. ⁴⁰Ga kus ta iluai mulian ta igera tienono maitne, ngansa matad iboboero tau. Be tiutai ngan posanga eta kemi ngan kolinga ga ila pan mao.

⁴¹Idio ta ila iraring patol aea ta iluai mulian pade ta ikeo pagid, “Gimi aearagimi ga aenono maitne? Ikaranga! Ado imata tota iuot ne. Ega, eine ga tidol Eaba Inat ga idae pagid panua papaeamao bagedeai. ⁴²Adae ta tala! Ega, eaba toa iuangga idol gau pagid panua papaeamao bagedeai, tota inam boloma ne.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(*Mateus 26.47-56, Lukas 22.47-53, Ioanes 18.3-12*)

⁴³Iesus iposaposa maitne, be mole mao Iudas, aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, inama iuot toman ngan ipom ede tikikisi didi ga kaip. Gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapeipei togid Iuda tisula gid ga tinam.

⁴⁴Be eaba toa iuangga idol Iesus ga idae bagedeai, ikeo pagid motean ngan kilala ede iuangga ikado. Ta ikeo, “Oangga nabusum eaba ede ipapa, eaba toa oa eine Iesus. Gimi aluku ei ta abada ei ga ila, be amariala kemi ngan ei.” ⁴⁵Tota ila manmanae ga ila pan Iesus ta ikeo, “O eaba paoatainga am,” ta ibusum ipapa. ⁴⁶Tota tidol baged ngan ei ta tiluku ei. ⁴⁷Be ele aluagau ede imadmadid boloma ta inusi ele didi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea ta iket itanga ga put.

⁴⁸Be Iesus ikeo pagid, “Gimi abada didi ga kaip ta anama ngan lukunga gau mambe aluku eaba ede lublubnga aea? ⁴⁹Ado ga ado gau namamado toman ngan gimi ga napapaoatai gid ipom gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be gimi aluku gau mao. Be kadonga toa ne iuot ta iparangrang Deo ele laulau aea posanga.” ⁵⁰Tota ele aluagau toa ngada oa titnan ei ta tiaoa alele.

Kakau iriau ede iaoa

⁵¹Be kakau iriau ede inasi Iesus ga ila. Ei ipit malo kemi ede, be ele pononga eta pade mao. Gid tiluku ei pade, ⁵²be itirtir ei, ta aea malo gruk ga isulug, be ibangabanga ga iaoa ga ila.

[¶] 14.36 Mk 10.38, Ins 6.38   [¶] 14.49 Lu 19.47, 21.37, Ins 18.20   ^{*} 14.50 Sng 31.11

Gid madidnga tipamadid Iesus ngan posanga

(Mateus 26.57-68, Lukas 22.54-55,63-71, Ioanes 18.13-14,19-24)

⁵³Idio ta tibada Iesus ga ila pan madidnga kapei tenainga aea. Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapepei togid Iuda, gid busa tiluplup toa eoa. ⁵⁴Petrus inasi ei ga ila, be idio aluai tede ga irangrang ngan idudunga ngan ala ton madidnga kapei tenainga aea. Ta ila imado toman ngan gid nakala ton madidnga kapei tenainga aea, be imamadil ngan dinga.

⁵⁵Be gid madidnga tenainga ad ga gid madidnga patutuinga posanga ad padengada tiloilo panua edengada ngan tiuaoa ngan Iesus ele kadonga, ta irangrang ngan tiuot ngan ipu eta ngan raunga ei ga imate. Be tiuot ngan ipu eta mao. ⁵⁶Ngansa panua busa tikado posanga pakakanga ngan ei, be led posanga iuotot lalaede mao.

⁵⁷Be panua padengada timadid ta tisol ei ngan posanga pakakanga ta tikeo ga bedane, ⁵⁸“Gai alongo eaba toa ne ikeo ga ei ga irepe Deo ele luma toa gid eababa tikado ngan baged, ta ngan ado tol, ei ga ipagun ede pade toa iuot ngan gid eababa baged mao.” ⁵⁹Tiposa bedaoa, be led posanga iuot lalaede mao pade.

⁶⁰Idio ta madidnga kapei tenainga aea imadid rabu ngan gid ta ibeta Iesus bedane, “Eao kado posanga eta mao? Be posanga toa tisol go ngan ne madongan?” ⁶¹Be Iesus mumun. Ikoli posanga eta mao.

Ta madidnga kapei tenainga aea ibeta ei pade bedane, “Keo pagai. Eao Kristus”, gergeu ton Deo toa tasoa ieda somisomi ne, mao madongan?”

⁶²Ta Iesus ikeo, “Be, eine gau. Be muriai gimi ga agera Eaba Inat imado ngan Deo toa iura kapei tau ibage oatai. Ta ei ga isulug ga inam toman ngan gid laulau mariambai.”

⁶³Madidnga kapei tenainga aea ilongo posanga toa oa ta itaka ele pononga mulian ta ikeo, “Leda ipu eta ngan ilonga panua padengada ngan solnga eaba toa ne mao. ⁶⁴“Patautene gimi alongo iuangga ibada Deo imul! Gimi akim takado mado ngan ei?”

Tota gid toa ngada oa tikeo ga ei manta imate. ⁶⁵Idio ta edengada ngan gid tiplapla ei. Ta tikaukau imata ngan malo ta tiraurau ei ta tikeo, “Eao bada Deo iaoa ta keo pagai! Sai irau go?” Ta gid nakala ton madidnga kapei tibada ei ta tipodapoda nanan ei.

Petrus ikeo ga ei iuatai ngan Iesus mao

(Mateus 26.69-75, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18,25-27)

⁶⁶Petrus imamado gadio, gadudunga ngan luma toa oa aea ala, be taine paeaeanga ede ton madidnga kapei tenainga aea inam. ⁶⁷Ei

^t 14.58 Ins 2.19-21   ^u 14.61 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.

^v 14.64 Wkp 24.16, Ins 19.7

igera Petrus imamadil ngan dinga ta imata inono ei ta ikeo, “Eao pade mamado toman ngan Iesus Nasaret aea.”

⁶⁸Be ei ipaisiamo ta ikeo, “Mao. Gau naoatai ngan saoa danga toa eao posaposa ngan ne mao.” Ta iuot ga ila boloma ala iaoai, be mole mao kokako itang.

⁶⁹Idio ta taine paeaeanga igera ei toa eoa ta iposa pade pagid panua timadmadid boloma ta ikeo, “Eaba toa ne, ei ede ngan gid panua toa oa.”
⁷⁰Be Petrus ipaisiamo pade.

Idio ta gid panua timadmadid boloma tikeo pan bedane, “Tautaunga! Eao eaba ede ngan gid, ngansa eao Galili am pade.”

⁷¹Be iposa tautaunga gadae ta ikeo, “Eaba toa gimi akeokeo ngan, gau naoatai ngan ei mao. Oangga napakaka, goibe, Deo ipaeabu ngan gau.”

⁷²Be mole mao, kokako itang parua aea pade. Ta Petrus imata nanan Iesus ele posanga toa bedane, “Kokako ga itang parua maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao.” Tota ilolo isat ga itang paeamao.

Tibada Iesus ga ila pan Pailat

(Mateus 27.1-2,11-14, Lukas 23.1-5, Ioanes 18.28-38)

15 ¹Be gaisala ngan ado sae gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapepei togid Iuda tikado aea gerei mao. Gaisala rumaruma tiluplup ngan posanga aea patutuinga toman ngan gid madidnga padengada patutuinga posanga ad, ta tirau posanga ngan Iesus. Tota tikaukau ei ta tibada ei ga ila pan Pailat.

²Ta Pailat ibeta ei, “Eao maron kapei togid Iuda na?”

Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Eine mambe eao keo.”

³Be gid madidnga tenainga ad tisol ei ngan posanga busa, ⁴ta Pailat ibeta ei pade bedane, “Ega, tisol go ngan posanga busa tau. Be eao koli posanga eta mao?”

⁵Be Iesus iposa eta mao, ta Pailat imatala.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Mateus 27.15-26, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

⁶Be rai ga rai ngan ado Pasova aea, Pailat inasnasi gid ipom linged ta ilongean eaba kelede ta itnan luma panasnga aea. ⁷Be ngan ado toaiua, eaba ede ieda Barabas imamado ngan luma panasnga aea toman ngan iuaeoe padengada toa tikado paraunga pan gavman ta tirau panua edengada ga timate. ⁸Idio ta gid ipom tila pan Pailat ta tibeta ei ngan ikado mambe somisomi ta ilongean eaba eta ga itnan luma panasnga aea.

⁹Ta Pailat ibeta gid, “Gimi akim nalongean maron kapei togid Iuda ta ila pagimi?” ¹⁰Ei ibeta gid bedaoa ngansa iuatai mambe gid madidnga

^w 15.1 Lu 22.66   ^x 15.5 Ais 53.7, Mk 14.61

tenainga ad lolod paeamao sapaean ngan Iesus ta tidol ei ga idae ibageai. ¹¹Be gid madidnga tenainga ad tipamasmasi ipom lolod, ta tibaba pan Pailat ngan ilongean Iesus mao, be Barabas ga ila pagid.

¹²Ta Pailat ibeta gid pade bedane, “Tota akim nakado mado ngan eaba toa gimidi aoato ei maron kapei togid Iuda?”

¹³Ta tibaba pade bedane, “Patoto ei ngan abei tabala!”

¹⁴Ta Pailat ibeta gid, “Nga saoa? Ele kadonga isaoa paeamao?”

Be tingangar matua pade bedane, “Patoto ei ngan abei tabala!”

¹⁵Idio ta Pailat iuangga ikado ga gid ipom tinid igelgel ta ilongean Barabas ga ila pagid. Be idol Iesus ga idae pagid panua paraunga ad bagedeai ta ikeo ga timuimui^z ei, ga kus ta tipatoto ei ngan abei tabala.

Gid panua paraunga ad tigalinge ngan Iesus

(*Mateus 27.27-31, Ioanes 19.2-3*)

¹⁶Idio ta gid panua paraunga ad tibada Iesus ga tila tidudunga ngan ala toa ibalil ngan luma gavman aea, ta tibaba gid panua paraunga ad toa ngada oa ga tinam. ¹⁷Ta tidol pononga singsingia tede ga bil ga idae ngan ei mambe pononga togid mamaron kapepei, ga tibada oaroaro aea gigi ta tikado mambe nakala togid mamaron kapepei ta tidol ga idae ilaborai. ¹⁸Ga kus ta tigalinge ta tibaba ga ila pan bedane, “Ado kemi, maron kapei togid Iuda!” ¹⁹Ta tiraurau ilabora ngan piso matua ede ga tiplapla ei be tikor aed ngan ei ga tipakaka ngan soanga ieda. ²⁰Tigalinge ngan ei toa bedaoa ga kus ta titil pononga toa singsingia tede ga bil oa ngan ei, ta tidol ele pononga mulian. Tota tibada ei ga ila ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala

(*Mateus 27.32-44, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27*)

²¹Gid panua paraunga ad tibada Iesus ga tilalala ga tila be tiuot ngan eaba ede Sairini aea ilalala tiburiai ga inam, ieda Saimon. (Ei Aleksanda ga Rupus tamad.) Gid tikeo ga ei manta ibisi Iesus aea abei tabala. ²²Idio ta tibada Iesus ga tila ngan tibur toa tiuato Golgota. Edaeda toa ne ipu eine Tibur Laborada Ituatua aea. ²³Toa eoa tiuangga tipaun ei ngan oain toa tibul toman ngan abei mer itekea^b, be ei iun mao. ²⁴Tota tipatoto ei ngan abei tabala. Ga kus ta tipota ele danga sisid pol ngan gid, be titado danga ede iman salisalinga ngan sionga sai ga sai ga tibada.

²⁵Ado imata toa tipatoto ei ngan, eiua gaisala ngan ado imata lima ga pange. ²⁶Be gadae ngan aea abei tabala tibode posanga toa tisol ei ngan

^y 15.11 PA 3.13-14   ^z 15.15 Oaro toa timui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin.   ^a 15.21 Ro 16.13

^b 15.23 Tibul abei mer itekea ngan oain toa oa ngan pamarumnga Iesus aea ieieinga, be ei iun mao.   ^c 15.24 Sng 22.18

bedane, “Maron kapei togid Iuda.” 27-28 ^dBe boloma ngan Iesus, tipatoto panua rua lublubnga ad ngan abei tabala pade, ede ngan ibage oatai, be ede pade ngan ibage angas. ^e 29^fBe gid panua toa tila ga tinam, tiposa paeamao ngan ei ga laborad itambolebole ta tikeo, “Eao oangga repe Deo ele luma ta pagun mulian ngan ado tol? 30Tota lua eao mulian ta tnan abei tabala ga sulug.”

31Gid madidnga tenainga ad ga apu ad aoad ibiu ei pade ta tiposa pol ngan gid bedane, “Ei ilualua panua padengada, be irangrang ngan ilua ei mulian mao. 32Oangga ei Kristus^g, maron kapei togid Israel, kemi ngan itnan abei tabala ta isulug ga inam, ta gita tagera ta loloda matua ngan ei.” Be panua rua toa tipatoto gid boloma ngan Iesus, gid pade tiposa paeamao ngan ei.

Iesus imate

(Mateus 27.45-56, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30)

33Be tutui ngan arobad, tibur toa ngada oa iuot dodom ga irangrang ngan lailai toaiua ngan ado imata tol. 34^hBe ngan ado imata tol Iesus ingangar kapei ta ikeo, “Eloi, Eloi, lama sabaktani!” Posanga toa ne ipu bedane, “Ag Deo, ag Deo, eao pul murim ngan gau ngan saoa?”

35Be panua edengada timadid boloma, tilongo posanga toa oa ta tikeo, “Ega, ei ta ibaba Elaija!”

36ⁱTa eaba ede ilado ta ibada asile tad aea ta ilolo ngan oain isul meleoleonga. Ga kus ta iaud ngan piso imata ta uangga ipaun Iesus ngan ta ikeo, “Tadio ge ta tagera. Elaija ga inama tautaunga ngan badanga ei ga isulug, mao mao?”

37Idio ta Iesus ingangar kapei ga idada mosonga pakelede ga imate.

38Iesus imate, be malo kapitnami toa itututu Deo ele luma iloleai oa itakai pan gadae ga isulug ta iuot rua. 39Be madidnga paraunga aea toa imadid boloma ngan Iesus oa igera ele matenga toa bedaoa ta ikeo, “Tautaunga, eaba toa ne ei Deo Inat!”

40^jBe taine edengada timadmadid aluai tede ta timamaran ele matenga. Ede ngan gid, eine Maria Makdala aea. Be ede pade eine Maria toa Jems kakau ga Iosep tnad. Be ede pade eine Salome. 41Mugaeai Iesus imamado Galili, be gid taine toa ne tinasnasi ei ga tilualua ei. Be taine busa pade tila Ierusalem toman ngan ei, gid pade timamaran ele matenga.

^d 15.27-28 Ais 53.12   ^e 15.27-28 Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tibalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: ²⁸ *Kadonga toa oa iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Tiadi mambe ei ede ngan gid panua tipul murid ngan Deo ele apu.”*   ^f 15.29 Sng 22.7, 109.25, Mk 14.58   ^g 15.32 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.   ^h 15.34 Sng 22.1   ⁱ 15.36 Sng 69.21
^j 15.40 Lu 8.2-3

Tidol Iesus ipat dengaeai

(*Mateus 27.57-61, Lukas 23.50-56, Ioanes 19.38-42*)

⁴²Ado toaiua eine Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Earainga aea. Ngan lailai toaiua, ado iuangga idil ⁴³be eaba ede ieda Iosep Arimatea aea inam. Ei eaba ede ngan gid madidnga patutuanga posanga ad, be ieda kapei rabu ngan gid. Ei pade ilolo iminmin ngan geranga madonga Deo ibageai iuot, ta isangasanga. Be ei iuangga ibada Iesus ipat ta idol dengaeai. Tota idudunga ta ila imadid Pailat imatai, be imataud mao. Ta ibeta ei ngan badanga Iesus ipat. ⁴⁴Be Pailat itograi, ngansa iuangga Iesus imate maitne, ta ibaba madidnga paraunga aea ta ibeta ei bedane, “Eaba toa oa imate, mao maitne?” ⁴⁵Madidnga ipalongo Pailat ga kus, ta Pailat ilongean Iosep ngan badanga Iesus ipat. ⁴⁶Ta Iosep ila iuol malo bodbode ede kemi. Ta isoa Iesus ipat ngan abei tabala ga isulug ta imol ngan malo toa oa. Ga kus ta idol ei ga idudunga dengaeai. Denga toa oa eine panua tipir pat kapei ede ta tikado aea baba. Ga kus ta ipul pat kapei ede ta ipakala denga iaoa ngan. ⁴⁷Be Maria Makdala aea, ga Maria Iosep itna tigera denga toa tidol ei ngan.

Iesus idae mulian ngan ele matenga

(*Mateus 28.1-8, Lukas 24.1-12, Ioanes 20.1-10*)

16 ¹Ado Earainga aea kus, ta Maria Makdala aea, ga Maria Jems itna, ga Salome tila tiuol bude ga gid danga iuad kemikemi. Ta tiuangga tisama ngan Iesus ipat. ²Be gaisala rumaruma ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, ado idae pau, ta gid tisogou ga tila dengaeai. ³Be tibeta pol ngan gid bedane, “Sai ga ilua gita ngan pulnga pat kapei toa denga iaoai oa?”

⁴Be matad ila denga iaoai, ta tigera denga iaoa ibangabanga. Pat toa kapei oa imapul ga ila o. ⁵Tota tila tidudunga dengaeai ta tigera eaba iriau ede imamado denga iloleai pan baged oatai. Ele pononga bodbode be mamarae. Ta titogragid.

⁶Be ikeo pagid bedane, “Atogragimi mao. Gimi ailoi Iesus Nasaret aea toa tipatoto ei ngan abei tabala. Be ei idae mulian o! Ei nene mao. Agera mul toa tidol ei ngan tota nene. ⁷^kBe gimi ala apalongo ele aluagau, ga Petrus pade. Ta akeo pagid bedane, ‘Ei imuga ngan gimi ga ila Galili, ta gimi ga agera ei toa eoa, lalaede mambe ikeo pagimi ngan.’”

⁸Tota gid taine tiuot ga tilado manmanae ga tila, be timatala kapei tau ga tisamimi. Be tiposa pan eaba eta pade mao, ngansa timataud.

^k 16.7 Mt 26.32, Mk 14.28

Maria Makdala aea igera Iesus¹
(*Mateus 28.9-10, Ioanes 20.11-18*)

⁹Gaisala rumaruma ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, Iesus idae mulian, ta matamata uiot pan Maria Makdala aea. Maria toa oa mugaeai Iesus isere iriau papaeamao lima ga rua pan. ¹⁰Ei igera Iesus ga kus ta ila ipalongo gid panua toa tilalala toman ngan Iesus somisomi. Gid lolod isat ta tidio titangtang. ¹¹Tilongo Maria ikeo pagid mambe Iesus imata bibita ga igera ei, be tiadi ele posanga mao.

Aluagau rua tigera Iesus edapeai
(*Lukas 24.13-35*)

¹²Ga kus ta aluagau rua titnan tuanga ta tilalala ga tila edapeai, be Iesus uiot pagisirua, be imata ede pade. ¹³Ta gisirua tila tipalongo gid aluagau padengada, be gid tiadi gisirua led posanga mao pade.

Iesus isula ele aluagau
(*Mateus 28.16-20, Lukas 24.36-49,*
Ioanes 20.19-23, Panua Ato ad 1.6-8)

¹⁴^mMuriai gid aluagau toa sangaul ga igegea ede timamado ga tianean, be Iesus uiot pagid. Ei idaba gid, ngansa tiadi gid panua led posanga mao, ngan tigera ei idae mulian ga imata bibita. Idaba gid, ngansa tipaki tangad ngan posanga toa oa ga lolod matua ngan mao.

¹⁵ⁿTa ikeo pagid bedane, “Gimi ala ngan tibur toa ngada ne tanoeai ta apaola ato kemi ga ila pagid panua toa ngada oa. ¹⁶^oOangga sai ilolo matua ga ibada paliliunga, eine Deo ga ibada ei mulian. Be oangga sai ilolo matua ngan posanga toa oa mao, ei ga ibada panasnga paeamao ngan ele kadonga sasat. ¹⁷^pBe gid panua toa lolod matua, kilala ga gid ne ga uiotot bagedeai: Ngan gau edag, eine ga tiseresere gid iriau papaeamao, ga maed ga iposaposa ngan gid posanga padengada papau. ¹⁸^qGid ga tikisi gid mota ngan baged, be oangga tiun danga eta ipapamate gid panua, eina ga ipaeabu ngan gid mao. Ga pade, gid ga tidol baged ga idae ngan gid dibala, ta tiuot kemi.”

---

¹ **16.9-20** Posanga ngan 16.9-20 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao. Ngan laulau padengada ngan posanga Grik, tibode posanga ede pade ga bedane: *Idio ta gid taine tila manmanae, ta tipalongo Petrus masin ngan posanga toa ngada oa tilongo pan eaba iriau toa oa. Ga kus ta Iesus pade irenren pagid ele aluagau ta isula gid ngan paolanga ele ato kemi ga ila ngan tuanga toa ngada ne, toa ado ele parangai ga ila ado ele dilngai pade. Ele ato toa oa eine ngan Deo ibada mulian ele panua ta tibada madonga kemi somisomi. Posanga toa ne ton Deo ta irangrang ngan isapa mao. Eine tautaunga.* ^m **16.14** 1Ko 15.5 ⁿ **16.15** PA 1.8 ^o **16.16** PA 2.38 ^p **16.17** PA 2.4, 8.7 ^q **16.18** Lu 10.19, PA 28.3-6

Deo isoa Iesus ga idae buburiai
(*Lukas 24.50-53, Panua Ato ad 1.9-11*)

¹⁹Maron Iesus iposa pagid toa bedaoa ga kus, ta Deo isoa ei ga idae buburiai. Ta idio imado ngan Deo ibage oatai. ²⁰Be ele aluagau tila tipaola ele ato kemi ngan tibur toa ngada oa. Be Maron ibokoboko toman ngan gid ta ipamatua led posanga ngan gid kilala toa iuotot bagedeai.

---

^r 16.19 PA 1.9-11, 2.33-34   ^s 16.20 PA 14.3, Ibr 2.3-4